

**T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

**GÖÇ ORANI-ENFLASYON-EKONOMİK BÜYÜME
ARASINDAKİ İLİŞKİ : EN FAZLA GÖÇ ALAN SEKİZ
ÜLKENİN ARAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Dicle ŞİMŞEK

**Danışman
Prof. Dr. Alper ASLAN**

**Nevşehir
Mayıs,2018**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Dicle ŞİMŞEK

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Göç Oranı-Enflasyon-Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki : “En Fazla Göç Alan 8 Ülkenin Araştırılması” adlı Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

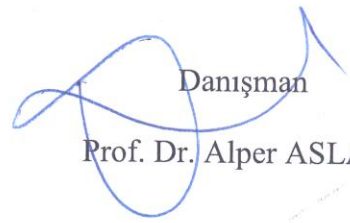
Tezi Hazırlayan

Dicle ŞİMŞEK

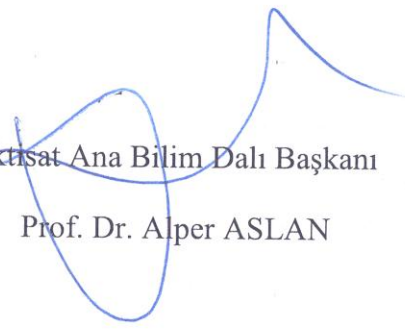
Danışman

Prof. Dr. Alper ASLAN

İktisat Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Alper ASLAN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Alper ASLAN danışmanlığında Dicle ŞİMŞEK tarafından hazırlanan “Göç Oranı-Enflasyon-Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki : “En Fazla Göç Alan Sekiz Ülkenin Araştırılması” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

07.05/2018

Jüri

Danışman : Prof. Dr. Alper ASLAN
Üye : Doç. Dr. Oğuz ÖCAL
Üye : Dr. Öğretim Üyesi Murat ESMERAY

İMZA

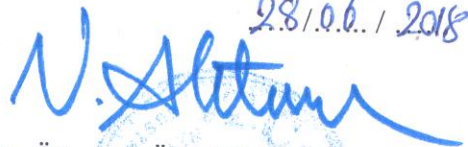

.....

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 28.06./2018 tarih ve 2018:26454 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

28.06./2018

Dr. Öğretim Üyesi Vedat AKTEPE

Enstitü Müdürü

TEŐEKKÖR

Tez çalıőmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleriyle bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Alper ASLAN'a sonsuz teőekkÖr ve saygılarımı sunarım.

Eğitim hayatımda ve yaőamımda desteklerini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teőekkÖr ederim.

**GÖÇ ORANI-ENFLASYON-EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ
İLİŞKİ : EN FAZLA GÖÇ ALAN SEKİZ ÜLKENİN ARAŞTIRILMASI**

Dicle ŞİMŞEK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Mayıs 2018

Danışman: Prof. Dr. Alper ASLAN

ÖZET

Göç konusu bireyden topluma ulus devletten uluslararası örgütlere kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Göçmen yaşı, cinsiyeti ne olursa olsun hem kendi için hem de göç ettiği yer için değişim oluşturabilmektedir. Ulusal ve uluslararası göç hareketlerini araştıran yaklaşımlar genellikle göçün ülke ekonomilerine etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Göçün ekonomiyle olan ilişkisine dair teoriler 1885 yılına kadar uzanmaktadır. Ravenstein bu teorilere öncü olarak göçle ilgili genel-geçer kanunlar ortaya koymuştur. Lewis (1954) sınırsız emek arzı ile kalkınma modelinde kırsal kesimden modern kesime iş gücü göçünü araştırmıştır. Göç ile ilgili teoriler ve tartışmalar yıllardır devam etmektedir. Bu çalışmada 1992-2015 yılları arasında dünya üzerinde en fazla göç alan 8 ülke (Amerika, İngiltere, Avusturalya, Kanada, Fransa, Almanya, Hollanda, Japonya) araştırılmıştır. Bu araştırmada amaç bu ülkelere gelen göçmenlerin ekonomik büyüme ve enflasyona olan etkisini bulmaktır. Araştırmamıza konu olan ülkeler için OECD verileri kaynak olarak kullanılmıştır. Ekonometrik analizler için tüketici fiyat endeksi ve gayri safi yurt içi hasıla değişkenleri kullanılmıştır. Bu değişkenler için World Development Indicators (WDI) verileri kullanılmıştır. Ekonometrik analizlerde için Levin, Lin ve Chu, (LLC) Birim Kök Testi, Granger Nedensellik Testi ve Panel Var Analizinden yararlanılmıştır. Araştırmamızın sonucuna göre göçmenler hem enflasyonu hem de gayri safi yurt içi hasılayı negatif etkilemektedir. Yani 1992-2015 tarihleri arasında araştırmaya konu olan ülkelere gelen göçmenler vasıfsız göçmenlerden oluşmaktadır. Göç ettikleri ülkelerde talebi arttırmamakla beraber üretime katkı sağlayamamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Enflasyon, Ekonomik Büyüme, Göç Nedenleri, Göç Türleri, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, Granger Nedensellik Testi, Panel Var Analizi, Uluslararası Göç Kanunu, OECD Verileri

**RELATIONSHIP BETWEEN MIGRATION RATE-INFLATION-
ECONOMIC RATE:THE INVESTIGATION OF EIGHT COUNTRIES
WHICH ARE MIGRATED MOST**

**NEVSEHIR HACI BEKTAS VELİ UNIVERSITY,THE INSTITUTE OF
SOCIAL SCIENCES, DEPARTMENT OF ECONOMY**

ABSTRACT

The subject immigration involves a wide area from individual to public, from nation states to international organizations. Immigrant, regardless of their age and/or gender, can make a change not only about themselves but also about the country they migrated to. Approaches that make researches about national and international moves of migration, generally focus on the effects of migration on these nations' economies. The theories about the relevance between migration and economics reach to the year of 1885. Ravenstein established well accepted regulations as a leading material to these theories. Lewis (1954) made researches about the migration of workpower from urban areas to modern locations in the model limitless demand of labor and development. Theories and discussions about migration have been continuing for long years. In this study, eight countries who let the largest amount of immigrants in between the years of 1992-2015 are investigated. (The United States of America, The United Kingdom,Australia, Canada, France, Germany, Netherlands,Japan) This specific study's main aim is to find out the effects of these immigrants that migrated to these mentioned countries on economic development and inflation. For the countries that happen to be the subjects of our researches, OECD datas are used as resources. For the econometrical analysis, consumer price index and variables of gross national product are used. World Development Indicators (WDI) datas are used for these variables. For the econometrical analysis, Levin, Lin and Chu, (LLC) Unit Root Test, Granger Causality Test and Panel Var Analysis are used. According to the result of our research, immigrants have negative effects on both inflation and gross national product. So, immigrants who migrated to the mentioned eight countries between the years of 1992-2015 are unqualified immigrants. Neither they increased the demand in the countries they have migrated to, nor they contributed to production.

Key Words: Migration, Immigrant, Inflation, Economic Growth, Reasons for Migration, Migration Types, Gross Domestic Product, Granger Causality Test, Panel VAR Analysis, International Migration Law, OECD Datas

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. BİRİNCİ BÖLÜM : GÖÇ OLGUSU	1
1.1. GÖÇ NEDİR?	1
1.2. GÖÇ KAVRAMLARI	3
1.2.1. Mülteci	3
1.2.2. Şartlı Mülteci	4
1.2.3. Sığınmacı	4
1.2.4. Göçmen	5
1.2.5. Düzensiz Göçmen.....	5
1.2.6. Vatansız	6
1.2.7. Göçmen ve Mülteci Arasındaki Fark Nedir?.....	7
1.3. GÖÇ NEDENLERİ	7
1.3.1. İklim Kaynaklı Göç	8
1.3.2. Ekonomik Kaynaklı Göç.....	9
1.3.3. Siyasal ve Politik Kaynaklı Göç	11
1.3.4. Eğitim Kaynaklı Göç.....	12
1.3.5. Beyin göçü	13
1.3.6. Emekli Göçü	16
1.4. EKONOMİK VE MODERN GÖÇÜN KISA TARİHÇESİ	17

2. İKİNCİ BÖLÜM : GÖÇ TEORİLERİ.....	20
2.1. GÖÇ TEORİLERİ.....	20
2.1.1. Temel Kuramlar.....	21
2.1.1.1. Ravenstein’ın Göç Kanunları.....	21
2.1.1.2. İtme - Çekme Teorisi.....	23
2.1.1.2.1. İtici Güçler.....	25
2.1.1.2.2. Çekici Güçler.....	26
2.1.1.3. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	27
2.1.1.4. Petersen’in Göç Tipi Sınıflandırması.....	28
2.1.1.5. Akılcı Karar Verme Teorisi.....	29
2.1.2. Ekonomik Temelli Göç Teorileri.....	30
2.1.2.1. Neo- Klasik Göç Teorisi.....	30
2.1.2.1.1. Neo- Klasik Ekonominin Makro Göç Teoremi.....	30
2.1.2.1.2. Neo- Klasik Ekonominin Mikro Göç Teoremi.....	31
2.1.2.2. Yeni Ekonomi Teoremi.....	31
2.1.2.3. İkiye Bölünmüş Ekonomi Teoremi.....	32
2.1.3. Sosyo- Kültürel Göç Kuramları.....	33
2.1.3.1. Merkez- Çevre (Dünya Sistemi) Teoremi.....	33
2.1.3.2. Dengeli Büyüme (Modernleşme) Teorisi.....	34
2.1.3.3. Göçmen İlişkileri Ağı (Network Teoremi).....	35
2.1.3.4. Göç Sistemleri Teoremi.....	35
2.1.4. Diğer Kuramlar.....	36
2.1.4.1. Parekh’in Üçlü Göç Teoremi.....	36
2.1.4.2. Marksist Teoride Göç Olgusu.....	36
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:GÖÇ VE MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLER..	38
3.1. GÖÇ VE MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİN SEYRİ.....	38
3.2. ULUSLARARASI GÖÇ RAKAMLARI.....	39
4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:EKONOMETRİK ANALİZ.....	52
4.1. GÖÇ, EKONOMİK BÜYÜME VE ENFLASYON İLİŞKİSİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ.....	52

4.2. GÖÇ VE MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ LİTERATÜR	52
4.3. VERİ METODOLOJİ VE SONUÇLARI	57
SONUÇ	62
KAYNAKÇA	63

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1	: Yaşanan ve Gidilecek Yerdeki Faktörler ve Bunların Etkileşimi	25
Tablo 2	: Uluslararası Göçmenlerin Gelir Grubuna Göre Yüzdesi.....	39
Tablo 3	: Dünya Üzerinde En Fazla Göç Alan Ülkeler (Tüm Cinsiyetler İçin)..	40
Tablo 4	: En Fazla Kadın Göçmen Alan Ülkeler (1990-2017)	42
Tablo 5	: En Fazla Göç Alan Ülkeler (Erkekler İçin).....	44
Tablo 6	: 2018 Yılında En Yüksek Enflasyona Sahip Olan Ülkeler.....	46
Tablo 7	: 2017 Yılında En Fazla Göç Alan Ülkeler ve Enflasyon Oranları	47
Tablo 8	: 2018 Yılı İtibariyle En Fazla Ekonomik Büyüme Sağlayan Ülkeler...	49
Tablo 9	: 2017 Yılı İtibariyle En Fazla Göç Alan Ülkelerin Ekonomik Büyüme Oranları	50

KISALTMALAR LİSTESİ

- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- BAE : BİRLEŞİK Arap Emirlikleri
- FDI : Doğrudan Yabancı Yatırım
- GSYİH : Gayri Sai Yurt İçi Hasıla
- ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization)
- IOM : Dünya Göç Örgütü (International Organization for Migration)
- IMF : Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
- OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (The Organisation for Economic Co-operation and Development)
- OPEC : Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (Organization of the Petroleum Exporting Countries)
- UN DESA : Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı

1. BİRİNCİ BÖLÜM : GÖÇ OLGUSU

1.1. GÖÇ NEDİR ?

Göç kavramından bahsedildiğinde ilk akla gelen, bireylerin ya da toplumların coğrafi anlamda geçici ya da kalıcı olarak yer değiştirmeleridir.

Göç kavramının insanlık tarihine kadar uzanan bir geçmişi vardır. Göç ile beraber çeşitli yer değiştirmeler meydana gelmiştir. Bu yer değiştirmelerle taşınan maddi ve manevi öğeler, farklı kültürlerden birey ve grupların kültürel etkileşime girmesini sağlamıştır. Bu etkileşimin sonucunda kültürleşmeler meydana gelmiştir. Tekerleğin icadından yazının bulunmasına, salgın hastalıkların tedavisinden ekonomik ilerlemelere kadar insanlık adına öğrenilen her şey dünyaya göçlerle taşınmıştır (Yılmaz, 2014 : 3).

Göç, “ bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde bir yerden bir yere gitmesi ” olarak tanımlanmakta ve süresi, yapısı ve nedenine bakılmaksızın insanların yer değiştirmesi sonucunu doğuran nüfus hareketleri olarak kabul edilmektedir. (Çiçekli, 2013 : 39,40)

Göç, her şeyden önce mekân değiştirme durumudur. Kişiler çeşitli sebeplerle buldukları bölgeden bir başka bölgeye gitmektedirler. Bu durum sürekli olabileceği gibi geçici nitelikte de olabilir. kısa süreli ve bu sürenin sonunda geri dönülebilen, eğitim ve çalışma amaçlı, mekân değiştirme hareketlerinin de göç sayılabileceği belirtilmektedir (Sağlam, 2006:34).

Farklı disiplinlerden gelen bilim insanlarının, farklı yaklaşımları sebebiyle göçü değişik şekillerde ifade ettikleri görülmektedir. Her bilim dalı göç olgusunu daha iyi anlamamız için özel bir katkıda bulunmaktadır. Sosyolog ve iktisatçılar sosyal ve beşeri sermayenin önemini vurgulayıp göçmenin toplumsal entegrasyon sırasında ne tür zorluklar üzerinde karşılaştıkları üzerine durmuşlardır. Coğrafyacılar ise göçün mekânsal olarak nereye yöneldiğine bakarken, siyaset bilimciler yasal çerçevenin göçün nasıl etkilediğini, göçün vatandaşlık ve egemenlik gibi parametreleri değiştirebildiğini göstermektedirler. Tarihçiler göçmenlerin farklı zaman dilimleri içinde yaşadıkları farklı tecrübeleri göstermekte ve geçmişte yaşayan kişiler için empati yapmamızı sağlamaktadır (Brettell ve Hollifield, 2015:1-22). Ekonomistler ise göçün ekonomik etkileri üzerinde durmaktadırlar (Sinha ve Ataulloh, 1987:5).

Evrimsel teoriye inanan biyologlara göre ise aslında hepimiz birer göçmeniz. Onlar insan hayatının Afrika'da bir yerde başladığını ve insanların önce Orta Doğu'ya, sonra Avrupa'ya ve daha sonra Asya'ya göç ettiğini düşünüyorlar (Bodvarsson ve Van den Berg, 2013:1).

Göç; iradi veya gayri iradi olsun, sosyo-kültürel, ekonomik ve toplumsal çevrefaktörlerinin de etkisiyle daha iyi bir yaşam sürmek adına belli bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine kalıcı ya da geçici olarak yapılan yer değiştirme hareketinin genel adıdır.

2005 yılında tahmini 191 milyon olan uluslararası göçmen sayısı 2010'da 214 milyon olarak tahmin edilmektedir. 740 milyon iç göçmen olduğu düşünülmektedir. Buna göre 1 milyar insanın (kabaca dünya nüfusunun 1/7'si) göçmen kökenli olduğu görülmektedir (Özyakışır, 2013:7).

Biz göç kavramını, iktisadi büyüme üzerindeki etkisini ve bu durumda enflasyonla olan ilişkisini inceleyerek ele alacağız. Göçün ekonomik büyüme ve enflasyonla olan ilişkisini incelemeye önce göç kavramlarının anlaşılması, göç nedenleri ve teorilerinin incelenmesi yararlı olacaktır.

1.2. GÖÇ KAVRAMLARI

1.2.1. Mülteci

(BM 1951 Sözleşmesi'ne göre) “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” mülteci dir.

Mülteci terimi, genel anlamıyla, katlanılamaz koşullardan kaçmaya çalışan kişiyi ifade etmektedir. Kaçan kişinin gittiği yer, genelde o kişi için uygun değildir; kaçışın nedeni özgürlük ya da güvenlik ihtiyacıdır (Steinbock, 1998:733).

Mülteciler kendi ülkelerindekinden demokratik olmayan uygulamalar, baskı şiddet ve ekonomik nedenlerle ayrılırken göç ettikleri ülkelerde de ne yazık ki aynı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bugün mülteci statüsünde yaşayan kişilerin %90'ı üçüncü dünya ülkelerinden gelmektedir. 2-5 milyon arasında kişinin illegal yollarla Avrupa Birliğine göç ettiği tespit edilmiştir.

Türkiye zor durumda kalan mültecilere kapılarını açan ve çeşitli fırsatlar sunan bir ülkedir. Buna rağmen bazı mülteciler ABD, Kanada ya da Avrupadaki bazı ülkelere göç etmek isterken ülkemizi geçiş ülkesi olarak kullanmaktadırlar. Ne yazık ki bu geçiş yolu yaşanan deniz kazaları onlar için riskli bir geçiş yolunun oluşmasına ve birçok mültecinin hayatını kaybetmesine neden olmaktadır (Kolukırcık,2009:2-3-15).

Türkiye'nin Orta Doğu ve eski Sovyet vatandaşları için transit geçiş olarak kullanılması Türkiye için uluslararası bir sorun olmaya başlamıştır. Türkiye üzerinden ABD ve Avrupa ülkelerine yönelik yapılan yasadışı göçün engellenmesi için Türkiye'ye yapılan uyarılar, siyasi baskılar ve yaptırımlar giderek artmaktadır. (Özyakışır, 2013: 43)

Mültecilerin dünya üzerindeki nüfusunun giderek arttığı bir gerçektir. Fakat asıl sorun artan mülteci sorunundan çok onların göç ettikleri ülkelerdeki sosyal koşulları ve bu ülkelerde neler yaptıklarıdır. Günümüzde mültecilere verilen destek ağırlıklı olarak mekansal destek sağlamakla sınırlı kalmaktadır. Eğer toplumdaki kişilerden eşit görevler ya da uygulamalar bekleniyorsa mülteci sorunun üzerine daha fazla gidilmeli ve mülteci sorununa yeni birbakış açısı getirilmelidir. Özellikle mültecilerin sosyal sermaye olarak görülmesi bu noktada önemli bir adımdır. Mülteci ya da sığınmacı statüsünde bulunanların meslekler bağlamında değerlendirilmesi göç ettikleri ülke için kazanım oluşturabilir. Bu duruma örnek ülkemizden verilebilir. 1930 yılında Almanya'nın Nazi politikasından etkilenen Yahudi kökenli bazı bilim adamları Türkiye'ye göç etmiş ve İstanbul Üniversitesi bünyesinde çalışmaya başlamışlardır. Bu bilim insanlarını kabul etmesi ülkemize eğitim ve bilim alanında yarar sağlamıştır. (Kolukırkık, 2009: 2-3-15)

1.2.2. Şartlı Mülteci

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre şartlı mülteci Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacaklarından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da korku nedeniyle yararlanmak istemeyen ve yine bu sebeplerle ülkesine dönemeyen kişidir.

Türkiye üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar şartlı mültecinin ülkede kalmasına izin vermektedir (Adıgüzel, 2018: 5)

1.2.3. Sığınmacı

“Vatandaşı olduğu devletin ülkesinde meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya

dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” (BM Cenevre Sözleşmesi, 1951) olarak kabul edilmektedir (Işıkcı, 2017 : 25).

Mülteci ve sığınmacı tanımlarına bakıldığında ikisi kavram da birbirine çok yakın gözükmektedir. Ancak sığınmacının mülteci farkı, sığınmacılar mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişilere denmektedir. Sığınmacı terimi, hükümet ya da Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinden (BMMYK) mülteci statüsünü elde etmek için bekleyen kişiler için kullanılır. Sığınmacılar resmi olarak mülteci statüsü elde edemeseler de menşei ülkelerine zorla geri gönderilemezler. Sığınmacı konumunda dahi olsalar da haklarının korunması gerekir. (Vardar Nilay, Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Arasındaki Farklar?, <https://m.bianet.org/bianet/toplum/167434-multeci-gocmen-siginmaci-arasindaki-farklar>, 15.01.2018)

1.2.4. Göçmen

BM göçmeni; sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey olarak tanımlamaktadır (Adıgüzel, 2018 :5).

Genellikle ekonomik nedenlerle veya içinde bulunduğu sosyal ortamın hoşnutsuzluğu nedeniyle kendi ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye yasal veya yasadışı yollarla giden, orada yaşayan yabancılara göçmen denilmektedir. Özellikle ekonomik refah için veya sosyal koşulları daha rahat olan bir ülkede yaşamak için ülkelerinden göçenlere ekonomik göçmenlerdir. Ekonomik göçmenler, mültecilik statüsünden yararlanamamaktadırlar (Olca, 2012:232).

1.2.5. Düzensiz Göçmen

Maddi imkansızlık ya da suç kaydı olması sebebiyle vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkeye yasa dışı yollarla ulaşmaya çalışan, göç ettiği ülkede kalmak için yasal bir hakkı bulunmayan ve o ülkenin yasalarını ihlal ederek giriş yapan kişiye denir(Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetler Müdürlüğü: Göç İstatik Raporu,2017:3).

Düzensiz göç en genel anlamıyla, sınır ötesi insan hareketlerinin devletler tarafından kontrol edilmeyen kısmıdır. Devletler sınır dışından gelenlere çeşitli vize politikaları uygulayarak sınırlamalar koyarlar. Devletlerin tanıdığı sınırların aşılp yasalara aykırı hareket edilmesi kişiyi düzensiz göçmen statüsüne çekmektedir.(Aras, 2013:1)

Yukarıdaki tanımlara göre kişiler şu şekilde düzensiz göçmen olabilirler:

- 1) Sınır kontrollerinden kaçarak ya da sahte belge kullanarak bir ülkeye yasa dışı yollardan girenler,
- 2) Yasal yollardan giriş yapıp sonradan yasadışı konuma gelenler. Bu gruba turist olarak giriş yapıp süresi içinde geri dönmeyenler ya da mülteci olarak giriş yapıp ülkelerine dönmeyenler,
- 3) Yasal olarak gelmelerine rağmen kaçak yolla çalışan işçiler. (İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı, 2015 : 12)

Düzensiz göçmen sayısı dramatik bir şekilde ve giderek artmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), kendi ülkelerinin dışında yaşayan yaklaşık 214 milyon insan olduğunu tahmin etmektedir. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre 1960 yılında göçmen nüfus, dünya nüfusunun yaklaşık yüzde iki buçukunu oluşturaktaydı. Bu oran 2010 verilerine göre yüzde üçe ulaşmıştır (Aras, 2013:1).

1.2.6. Vatansız

Kendi yasalarının işleyişi içinde hiçbir devler tarafından vatandaş olarak sayılmayan kişilere denir (Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetler Müdürlüğü: Göç İstatistik Raporu, 2017,3).

İnsan hakları evrensel bildirgesine göre herkesin bir vatandaşlık hakkı vardır. Vatandaşlık statüsünde olan bireyler güvensizlik ortamında yaşayabilmekte ve ötekileştirme baskısı yaşayabilmektedir. Kanun önünde yaşadıkları eşitsizlik, çalışma, eğitim ve sağlık haklarından yoksun olmaları vatansızları dünyadaki en hassas kişilerden biri haline getirmektedir. Vatansızlığın azaltılmasına yönelik

önlemler alınmasına rağmen vatansızlık durumu devam etmektedir. Vatansız kişiler neredeyse her ülkede bulunabilmektedir.

Vatansız Kişilerin Korunmasına Yönelik 1954 Sözleşmesi vatansız kişilerin korunmasına yönelik uluslararası bir sözleşmedir. 1954 Sözleşmesi günümüzde de geçerlidir. 1954 Sözleşmesi vatansızlık statüsünde bulunanların güvensizlik ortamına terk edilmemelerine dikkat çeker. Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi vatansızlığın azaltılmasına dair bir dizi kapsamlı araç sunmaktadır. (UNCHR: Vatansız Kişilerin Korunmasına Dair El Kitabı, 2014 : 1)

1.2.7. Göçmen ve Mülteci Arasındaki Fark Nedir?

Göçmenler genellikle daha rahat bir yaşam için özellikle ekonomik nedenleri düşünerek buldukları ülkeyi gönüllü olarak terk eden kişilerdir. Mülteciler ise mal varlıklarını geride bırakarak yaşamlarından korku ve endişe duymaları sebebiyle daha güvenli bir ülkeye zorunlu olarak göç eden kimselerdir. Yani mültecilerin göç hareketi zorunlu olurken göçmenler gönüllü olarak göç etmektedirler.

Göç etme vasıtalarına ve sahip oldukları olanaklara bakıldığında mültecilerle göçmenler arasında farklılıklar vardır. Mülteciler buldukları ülkeyi zorlayıcı koşullar nedeniyle terk ettiklerinden göçmenlere göre daha zorlayıcı ve daha riskli ortamlarda göç edebilmektedirler. Göçmenler ise mültecilere göre daha rahat ve daha güvenli ortamda yolculuk yapabilmektedir.

Mülteciler buldukları ülkedeki korku ve baskı ortamı nedeniyle göç ederken ülkelerinin korumasından yararlanamamaktadır. Bu nedenler göç etmelerini kolaylaştıracak resmi belgelere sahip değildirler. Göçmenler ise kendi ülkelerindeki korumadan yararlanabilirler ve göç etmeden önce resmi evrakları nispeten daha kolay elde ederler. (Olçay,2012: 232-233)

1.3. GÖÇ NEDENLERİ

İnsanları doğdukları ve yaşadıkları ülkeyi değiştirmeye iten pek çok neden bulunmaktadır. Bu nedenleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1.3.1. İklim Kaynaklı Göç

İnsanların iklim koşullarından ve doğa olaylarından kaynaklanan göç hareketleridir. Kuraklık, kıtlık, doğal afet gibi olaylar insanların yer değiştirmesinde önemli bir itici güç oluşturmaktadır.

Geçtiğimiz on yılda, göç literatürüyle ilgilenen kişiler, deniz seviyesi yükselmesi, çevresel bozulma, hava değişim olayları gibi iklimsel ve çevresel faktörlere giderek daha fazla ilgi göstermiştir. Yapılan çeşitli çalışmalar göç ve iklim değişiklikleri arasında ilişki olduğunu göstermektedir.

İklime bağlı göç ekonominin tarıma endeksli olduğu ülkelerde ya da bölgelerde daha sık yaşanmaktadır. Gelirini tarımdan elde eden kişiler uğraştıkları tarımsal etkinliğe göre daha fazla yağış alan bölgelere ya da tarımsal üretim için daha uygun olan alt enlem bölgelerine göç edebilmektedir. Ayrıca iklim kaynaklı göçün halihazırda var olan göç yolları üzerindeki göç potansiyelini de arttırdığı tespit edilmiştir. (Cai, Feng, Oppenheimer ve Pytlikova, 2016 :136-137).

Tarihteki önemli insan yerleşimi ve göç olayları incelendiğinde iklim koşullarıyla aralarında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilebilir. Özellikle insanlık tarihinin ilk zamanlarında yerleşim ve göç etme nedenleri incelendiğinde iklim faktörünün belirleyici rol oynadığı söylenebilir. Bu nedenle iklim nedeniyle göçe tarihten pek çok örnek verilebilir.

Ekonomide durgunluk ve tarımda hızlı makineleşmenin yaşandığı 1930lu yıllar, tarım için elverişsiz iklim koşullarının yaşandığı yıllardı. Bu yıllar, ABD'nin güneybatısından yaklaşık olarak 300.000 kişinin bölgeden elverişsiz iklim koşulları nedeniyle göç ettiğine tanık olmuştur.

1998'de, şiddetli bir kasırga olan Kasırga Mitch, Orta Amerika'yı vurdu. Kasırgadan en fazla etkilenen bölge olan Honduras'ta 5.500 den fazla kişi öldü. Bölgede ve Orta Amerika'da geniş çapta göç yaşandı. 2003 Nisan ayında, ABD Vatandaşlık ve Göç Hizmetleri, kasırganın etkileri nedeniyle Honduras'a geri dönemeyen kişilere uygulanan koruma politikasının 2005'e kadar uzatılmasına karar verdi.

20. yy başlarında yine ABD'deki Great Plains bölgesinde dışardan göç alımı buna bağlı olarak nüfus artışı gözlemlenmiştir. O dönemde yaşanan bu göçün nedeni araştırıldığında Great Plains bölgesinin sahip olduğu verimli arazilerin ve ılımlı iklim koşullarının etkili olduğu görülmüştür.

Son yıllarda Afrika'da yapılan araştırmalar, kırsal kesimdeki nüfusun tekrar eden kuraklıkla baş etmek için stratejiler geliştirdiğini gösteriyor. Örneğin Batı Sudan'da, düşük yağışın tarımsal üretime engel olduğu dönemde, erkek hane üyelerinin Hartum'da bulunan iş gücü piyasasına katılmak amacıyla göç ettikleri görülmektedir (McLeman, Smit, 2006 : 32-33).

İklim kaynaklı göçten olumsuz etkilenen ülkeler, çiftçilerin kazanç kapasitelerini arttıran tarımsal uyum politikaları geliştirebilir ve böylece göçe olan eğilimi azaltabilirler (Cai, Feng, Oppenheimer ve Pytlikova, 2016 :136-137).

1.3.2. Ekonomik Kaynaklı Göç

Ülkelerin gelirleri, uluslararası göçlerin en önemli ekonomik belirleyicilerinden biridir. Göç kararı ister bireysel, ister kolektif aile kararı olarak alınsın, daha düşük gelir düzeyinden daha yüksek gelir düzeyine ulaşmak temel motivasyondur ve görece yüksek gelire sahip olan ülkeler tercih edilmektedir. Gelişmiş ülkelerin GSYH artışları, bu ülkelere yönelen göçü artış yönünde etkilemektedir. Ülkelerin GSYH arttırması göçü azalma yönünde etkilemiştir (Muratoğlu ve Muratoğlu, 2016: 66).

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin artan nüfuslarına yeterli sosyal ve ekonomik imkanlar sağlayamaması, gelişmiş ülkelerinin işgücü açıklarını aldıkları göçle kapatmak istemeside ekonomik göçe ortam hazırlamaktadır. Ekonomik göçe göç alan ülke açısından bakıldığında olumlu ve olumsuz etkileri şu şekilde özetlenebilir.

Göç edenlerin ülkelerine aktardığı dövizlerin alt yapıyı güçlendirme, daha iyi beslenme ve daha kaliteli sağlık hizmeti alınması, kriz zamanlarında ve

borçlanmalara karşı teminat görevi görme, üretime dönük sektörlerdeki yatırımlarla iş imkânları yaratılması, haneler arasındaki eşitsizliğin yoksul kesimler lehine azaltılması gibi faydalarının olduğu belirtilmektedir.

Göç eden ülkelerde çalışanların ya da işçilerin ailelerin işçi gelirlerine bağımlı hale gelmesi, üretime yönelik olmayan yatırımlar yapılması bu nedenle kısa vadeli tüketim alışkanlığı kazanılması, yerel düzeydeki yaşam kalitesini azaltacak olumsuz kültürel edinimlerin aktarılması, başlangıç aşamasında, yurtdışından gelir alan haneler ile almayan haneler arasında eşitsizlik oluşmasına neden olması ve işçi gelirlerinin transferi yöntemiyle kara para aklanması gibi bazı olumsuz etkilerinin olduğu da belirtilmektedir (Yılmaz 2014:11).

Gelişmemiş ülkelere ya da az gelişmiş ülkelere gerçekleşen iş gücü göçüyle birlikte yaşanan vasıflı iş gücünün bir bölümünün kaybedilmesi de göç veren ülke adına sayılan durumlardandır. Yukarıda da değinildiği gibi ekonomik göçün göç veren ülke adına en önemli etkisi yurt dışına giden işçilerin gönderdiği işçi dövizleridir.

Ekonomik göçe göre geliştirilen göç teoremleri incelendiğinde özellikle iki teorem bu göçe farklı açılardan yaklaşmaktadır. Bunlardan birisi merkez-çevre teoremi diğeri ise modernleşme teoremidir. Bu teoremler ilerleyen bölümlerde incelenecek olsa da burada bu iki teoreme değinmek faydalı olacaktır.

Merkez-çevre teoremine göre göçmen işçiler yurt dışında öğrendikleri mesleki-teknik beceri ve bilgilerini ülkelere döndüklerinde kullanırlar. Bu durumda ülkelerinin ekonomik gelişmelerine katkı sağlayabilir ve toplumsa değişmeyi hızlandırabilirler. Göçmen işçiler ülkelere dönmeler dahi göç ettikleri ülkenin iş gücü piyasasına katılmaları göç ettikleri ülke ekonomisini olumlu olarak etkileyebilmektedir. Kendi ülkelerinden getirdikleri toplum değerleri de göç ettikleri ülkelerdeki toplumsal değişmeyi etkileyebilmektedir.

Buna karşın merkez-çevre teoremine göre iş gücü göçü yarı kalifiye ve kalifiye işçileri kapsar. Bu işçiler göç ettikleri ülkelerde mesleki-teknik eğitim bilgilerini

ülkelerin gelişmesi adına kullanılmamakta ve toplumsal değerlerden fazla etkilenmemektedirler. (Gürkan, 2006: 20)

1.3.3. Siyasal ve Politik Kaynaklı Göç

Savaş, istila, askeri darbeler ve etnik siyaset nedeniyle yapılan saldırılardan kaçmak için gerçekleştirilen zorunlu göçler aynı zamanda politik göçleri oluşturmaktadır.

Göçün politik sebepleri yerel bağlamda analiz edildiğinde uygulanan devlet politikalarının rolü açıkça görülmektedir. Devlet müdahaleleri belirli politik çıkarlar doğrultusunda ya da savaş durumunda gerçekleşebilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin özelinde gerçekleşen bazı göçler olabilmektedir. Can ve mal güvenliğinden uzak bulunan ortamlarda yaylacılık ve meracılık faaliyetlerinin engellenmesiyle birlikte köylülerin köyden göç etmesi, terör örgütlerine tedbir amaçlı OHAL Valiliği tarafından kimi bölgelerin boşaltılmak zorunda kalınması bu göçlere örnek verilebilir (Özyakışır: 2013, 20).

Ülkeler arasındaki siyasi rejim farklılıkları, savaş , terör, siyasi baskı gibi yaşamı tehdit eden olayların yol açtığı göçlere ise siyasi göç denilmektedir. Siyasi istikrarsızlıktan, insan hakları ihlallerinden ve baskıcı rejimlerden kaçanlar, daha iyi bir yaşam umuduyla göç etmeye yönelmektedirler. Bu göçler ülkeler arasında olabildiği gibi, bir ülkenin farklı bölgeleri arasındaki sorunlardan da kaynaklanabilmektedir.

Üçüncü Dünya ülkelerinde yaşanan siyasi ve etnik çatışmalar, çevre felaketleri ve küreselleşmeyle gelen yaşam standartları eşitsizliğinin önemli bir ürünlerinden biri olan uzun mesafeli göç bugünün dünyasında çok ciddi bir soruna işaret etmektedir. Üçüncü Dünya ülkelerinden göç edenler Avrupa, Kuzey Amerika ve diğer gelişmiş ülkelerin kapılarında biriktikçe, bu ülkelerdeki güvenlik ve giriş politikaları da giderek daha katı bir hal almaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre, Soğuk Savaş'ın sürmekte olduğu ve küreselleşme rüzgarlarının henüz esmeye

başlamadığı 1974 yılında bütün dünyadaki sığınmacı sayısı 2,4 milyondur. Bu sayı, 1984'te 10,5 milyona, 1996'da 27,4 milyona ulaştı (Danış, 2004:1-2).

1.3.4. Eğitim Kaynaklı Göç

Göç nedenleri çoğunlukla ekonomik faktörlerle ilişkilidir. Eğitim amaçlı göç, insanların eğitim amacıyla belirli bir süre için gerçekleştirdikleri göç olayıdır. Kişilerin göç etmeden önceki durumlarını ve göç ettikten sonra alacakları eğitimden elde edecekleri faydaları değerlendirdikten sonra yapılan göçte eğitim kaynaklı göç denilmektedir.

Eğitim göçü giderek artmaktadır. Eğitim süresinin tamamlanmasıyla geriye göç yapılabildiği gibi eğitim alınan ülkede çalışma hayatının sürdürülmesi amacıyla yerleşik olarak kalınmaya devam edilmesi de söz konusu olabilmektedir.

Eğitim enstitüleri ileride küreselleşmenin daha da artması ihtimaline karşılık uluslararası öğrencileri gelecekteki uluslararası işçiler olarak görebilmektedir. Bu anlamda eğitim göçü analiz edildiğinde göç alan ülkeler adına çeşitli yararları olduğu görülmektedir. Eğitim göçünün yenilik, ek gelir, iş gücü piyasasına daha yüksek oranda katılım, ekonomik büyüme gibi yararları vardır. Tabiki bu göçün zararlı sonuçları da olabilmektedir. Kişinin eğitimi için göç etmesi sonrasında oluşabilen gelir kaybı, daha sonra da ekonomik nedenlerden dolayı ülkesine dönmemesi ve bunlarla birlikte eğitim kalitesinin düşmesi buna örnek olarak gösterilebilir (Mihi-Ramirez ve Kumpikaite, 2014:522).

Ülkemizde de artan üniversite sayısına paralel olarak yaşanan eğitim kaynaklı göç önemli bir göç çeşidini oluşturmaktadır. Bugün üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin çoğunluğu İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerde toplanmıştır. Bu iller eğitim kaynaklı göç olsa da bu illere yapılan göç içerisinde eğitim kaynaklı göç türü ekonomik göçten sonra gelmektedir. Buna karşılık Anadolu'nun farklı bölgelerinde kurulan üniversiteler için eğitim kaynaklı göçün büyük boyutlara ulaştığı görülmektedir. İstatiklere bakıldığında aldığı göç açısından Erzurum, Niğde, Kütahya, Isparta, Trabzon ve Afyonkarahisar eğitim amaçlı göçlerin

sıralandığı başlıca iller arasında gelmektedir. Bu durum illerimizin ekonomik yapılarında da bir canlanma oluşturmaktadır (Işık, 2009:37).

Ülkemizde yaşanan eğitim kaynaklı göç iç göç şeklinde olduğu gibi uluslararası da yaşanabilmektedir. Türkiye’de öğrenim gören yabancıuyruklu öğrencilere ilişkin veriler incelendiğinde; 2016-2017 eğitim-öğretim yılında toplam 103.727 yabancı öğrencinin ülkemizde yaşadığı bilinmektedir. Bu öğrencilerden Azerbaycan vatandaşları 15.036 kişi ile ilk sırada yer almaktadır. Suriye vatandaşları 14.765 kişi ile ikinci, Türkmenistan vatandaşları ise 10.642 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır. (Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: 2016 Türkiye Göç Raporu, 2017: 44).

Eğitim göçü veren ülkeler arasında Türkiye ciddi bir paya sahiptir. Öğrencilerden kimi kendi imkanlarını ya da ailelerinin imkanlarını kullanarak giderken her sene bine yakın öğrenci de devlet tarafından yurt dışı eğitimlerinde desteklenmektedir. Verilen bu destek aslında geri dönüşe bir anlamda teşvik durumundadır. Teşvikler öğrencilerin ülkelerine döndükten sonra zorunlu hizmet koşuluna bağlanmaktadır. Ne var ki bu teşvikler geri dönüş için etkili olsa da göçü tamamen önleyememektedir.

Türk öğrencilerin çoğu eğitimleri için Amerika Birleşik Devletleri’ne göç etmektedir. MEB istatiklerine göre yurt dışına eğitim amaçlı göç eden öğrenci sayısı 22.000 civarındadır. UNESCO istatiklerine bakıldığında bu sayının iki katı civarında olduğu anlaşılmaktadır. 2009 OECD verilerine göre yurt dışına eğitim amaçlı göç eden öğrenci sayısı 1975 yılında 1 milyonun altındayken bu sayı 2007’de 3 milyona ulaşmıştır(Güngör, 2014: 3-4)

1.3.5. Beyin göçü

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin iyi eğitim görmüş, nitelikli, alanında uzmanlaşmış bireylerinin daha iyi çalışma koşullarına, daha uygun bir statüye ve daha yüksek bir gelir düzeyine sahip olmak amacıyla gelişmiş ülkelere yerleşmeleridir.

Beyin göçü, eğitim kaynaklı göçün devamı niteliğinde gerçekleşebildiği gibi; sınırlı kaynakları ile uzun sürede yetiştirdiği kalifiye insan gücünü gelişmiş ülkelere kaybetme şeklinde de gerçekleşebilmektedir.

19 yüzyıldan 2. Dünya Savaşı'na kadar yetenekli personel ürettikleriyle birlikte sanayileşmiş ülkelere daha az gelişmiş ülkelere göç etmeye başladı. İşçiler içinse bu durum tam tersi şekilde ilerledi. İşçiler az gelişmiş ülkelere sanayileşmiş ülkelere göç etmeye başladılar. Bu duruma örnek verilecek olunursa; o dönemde İngiliz bilim adamları ve mühendisleri ABD' ye göç ederken, Hintli işçiler İngiltere'ye göç etmişler.

Beyin göçü terimi bu tersine göç akımının yaşandığı 1960lı yıllarda ortaya atılmıştır. Ulusal zenginlikle nitelikli personele verilen değer ve ödenen ücretler ters orantılıydı. Bu ters orantı 1960lardan günümüze kadar yaşanan süreçte beyin göçünün en önemli nedeni olmuştur (Vinokur, 2006:7).

Yapılan çalışmalar son on beş yılda beyin göçünün önemli ölçüde arttığını göstermektedir.1990 ve 2000 yılları arasında OECD ülkelerine yapılan göçler içerisinde niteliksiz göçmenlerin oranı %28 artarken, nitelikli iş gücünün payı % 70 artmıştır (Gökbayrak, 2008:73).

Hemen hemen bütün OECD ülkeleri (ABD, Kanada, Avustralya, İsviçre vb) yüksek vasıflı iş gücünün ülkelere girişini kolaylaştıran bir mekanizmaya sahiptir. Kuzey Amerika yüksek yetenekteki göçmenler için önemli bir çekim alanı oluşturmaktadır. Tüm OECD ülkelerine gelen yüksek yetenekli göçmenlerin 2/3'ü Kuzey Amerika'da bulunmaktadır. Yüksek yetenekli işçilerin göçünde Avrupa'nın payı da giderek artmaktadır.

2000 yılında yapılan araştırmaya göre bu dönemde dünya üzerinde yaşanan beyin göçünün %51'i ABD'ye olmuştur. Avrupa ülkelerine yaşanan göç bu tarihlere %24 oranındadır. Bu sıralamayı Kanada %14'le Avustralya %8'le takip etmiştir.

Türkiye’de ilk beyin göçü dalgası 1960larda doktor ve mühendislerin göçüyle başlamıştır. Başlangıçta çoğu erkeklerden oluşan 20-35 yaşları arasındaki ve üçte biri yetenekli işçilerden oluşan grup ailelerini bırakarak göç etmiştir. Maalesef ki Türkiye beyin göçü yaşayan ülkelerden olmaya devam etmektedir. 2008-2009 yıllarında Türkiye ABD en çok öğrenci gönderen sekizinci ülke olmuştur. Türkiye yurt dışına birçok araştırmacı ve öğrenci göndermeye devam etmektedir. Fakat gönderilen araştırmacı, öğrenci ya da nitelikli kimselerin geri dönmemesi Türkiye için beşeri sermaye kaybı olmaya devam etmektedir.

Türkiye’nin beyin göçü veren ülke konumunda olmasının nedenleri şu şekilde olabilmektedir:

- Türkiye’de yüksek öğrenim mezunlarının önemli düzeyde işsizlik baskısı yaşaması ve gelişmiş ülkelerde eğitilmiş kişilerin daha kolay iş bulabilmesi,
- Türkiye’de AR-GE çalışmalarına yeterince önem verilmemesi bu nedenle bilim adamlarına uygun çalışma ortamlarının azlığı,
- Eğitilmiş insanların göç ettikleri ülkelerde daha iyi yaşam standartlarına sahip olacaklarını düşünmeleri Türkiye’nin beyin göçü yaşamasına neden olan faktörlerdendir (Bakırtaş ve Kandemir, 2010: 966).

Göçmenlerin edindiği becerilerle birlikte beyin göçünün ticaret, bilgi, doğrudan yabancı yatırım artışı sağladığı görülmektedir. Şüphesiz varış ülkesi açısından bakıldığında yaşanan beyin göçü önemli bir kazanım olarak görülmektedir. Fakat beyin göçünü veren ülke açısından tam tersi bir durum yaşanmakta ve prestij kaybı olarak değerlendirilebilmektedir. Bu yüzden özellikle gelişmekte olan ülkeler beyin göçünün önüne geçmek ya da bu göçü azaltmak amacıyla vergilendirme ve vize kısıtlaması dahil çeşitli politikalar uygulamaktadır (Özden, 2006 : 201).

Beyin göçünün göç veren ülke adına olumlu etkisi göçmen havaleleri olarak görülebilmektedir. Dünya Bankası 2005’te yayınladığı “ Uluslararası Göç, Havaleler ve Beyin Göçü” raporunda göçmen havalelerinin beyin göçü dahi göç veren ülkelerin ekonomisine katkı yaptığı vurgulamıştır. Zira dünya genelinde göçmenler tarafından evlerine gönderilen para miktarı 1995 yılında 102 milyar dolar iken bu tutarın 2005’te 232 milyar dolara yükseldiği

belirlenmektedir. Gelişmekte olan ülkelere giden bu tutarın küresel gelirler içindeki payı 1995'te %57 iken 2005'te %72'ye yükselmiştir. Bazı ülkelerde hane halkının göçmen dövizlerine olan bağımlılık seviyesi %90'ı bulabilmektedir. (Özyakışır: 2013:37,38)

1.3.6. Emekli Göçü

Uluslararası emekli göçleri günümüzde giderek artan bir göç türü haline gelmiştir. Bu göç türü de diğer göçler ile birlikte terk edilen ülkede ve varış ülkesinde çeşitli değişimlere neden olmaktadır. Bu yüzden bu göç türü sadece turistik bir geçici yerleşim anlayışının ötesine geçerek incelenmesine neden olmaktadır.

Kavram olarak emekli göçmenler anavatanında emekli olduktan sonra başka bir ülkeye göç eden göçmen grubu olarak tanımlanmaktadır. Emekli göçmenler orta ve üzeri gelire sahip olma, erken emekli olma, aktif bir yaşlılık dönemi geçirme gibi özelliklere sahiptir. Genel profile bakıldığında dönemselsel olarak yerleşen emekli göçmenler en az yılın yarısından fazlasını yerleştikleri ülkede geçirmekte, yerel düzeydeki ekonomik yaşamı etkilemekte, sağlık hizmetleri sektörü, bakım sektörü gibi birçok sektörde çeşitli etkiler oluşturmaktadırlar. Bazı emekli göçmenler yaşamlarını göç ettikleri ülkede sona erdirmek istemekte ve burada gömülmek istemektedirler. Bu yüzden bu göçmen grubuna sürekli misafirler olarak bakılmaktadır. Göç alan ülke bu sürekli misafirler için çeşitli planlama sistemleri oluşturmaktadır (Özerim, 2012 : 3).

Uluslararası emekli göçü; ağırlıklı olarak zengin Kuzey Amerika ve Kuzey Avrupalıların, ülkelerinde emekli olduktan sonra yaşamlarının geri kalanını geçirmek için Güney Amerika (Florida) ya da Güney Avrupa (Akdeniz) sahillerine olan göçünü ifade etmektedir (Balkır vd., 2009: 8).

Yapılan çalışmalara göre Almanya ve İngiltere'de bulunan emekliler genel olarak İtalya, Malta, Portekiz ve Türkiye gibi Akdeniz ülkelerini tercih etmektedir. ABD ya da Kanada'da yaşayan emekliler Florida, Meksika, Panama gibi iklimin daha yumuşak olduğu bölgelere göç etmektedirler. Japonya'dan kaynaklanan emekli göçleri genel olarak Malezya ve Tayland'a doğru olmaktadır. Türkiye'nin emekli

göçü aldığı ülkeler genel olarak AB üye ülkelerdir. Bununla birlikte Türkiye'nin en yoğun emekli göçü aldığı iki ülke: Almanya ve Rusya'dır.

Türkiye özellikle 1990ların ortalarından itibaren emekli göçü almaya başlamıştır. Avrupalı göçmenler Türkiye'nin batı ve güney kıyılarını emekli göçü için tercih etmektedirler. Bu durumun başlıca sebeplerinden birisi şüphesiz Türkiye'nin batı ve güney kıyılarının sahip olduğu yumuşak iklimidir. Bununla birlikte 2003 yılında AB uyum süreciyle birlikte Türkiye'nin değiştirdiği bazı yasalar ülkemize olan emekli göçünü arttırmıştır. Çünkü bu değişiklikler yabancıların Türkiye'de mülk edinimi kolaylaştırmıştır. 2003-2010 yılları arasında Türkiye'de mülk edinen yabancıların oranında %143 artış olmuştur. Türkiye'ye bu yolla giren yabancı sermaye 7.2 milyar doları bulmuştur. (Südaş ve Mutluer, 2019: 36,37,38,41)

1.4. EKONOMİK VE MODERN GÖÇÜN KISA TARİHÇESİ

Sanayileşme ile birlikte çevre ülkelerden Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın gelişen bölgelerine yönelik emek göçü belirginlik kazanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra uluslararası göç hareketi artmış ve nitelik değiştirmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'ya bu ülkelerin emek gücü ihtiyacını karşılayacak nitelikte bir göç hareketliliği yaşanmıştır. (Wise, 2014:3)

1945-73 dönemine bakıldığında göçmen hareketlerinin ortak özelliği ekonomik etkilerin ağır basmasıdır. 1973'ten sonra göçün ekonomik etkiler daha az belirgin hale gelmiştir.

Bazı iktisatçılara göre savaş sonrası ve 1973'te başlayan petrol krizi ekonomik büyüme için son derece önemlidir. Bu görüşe göre, göçmenler ekonomik patlama zarfında daha kalifiye işler edinebilecek olan yerel işçilerin yerlerini aldılar. Göçün sağladığı esneklik olmasaydı üretimde darboğaz ve enflasyon eğilimleri artacaktı. İsviçre, Fransa ve Avustralya gibi ülkelerin yüksek oranda göç kabul eden ülkeler olarak 1945-73 döneminde en yüksek iktisadi büyüme oranlarına sahip oldukları konusunda hiç şüphe yoktur. Dolayısıyla, göçün bu dönemde

iktisadi açıdan yararlı olduğu hipotezi oldukça ikna edicidir (Castles ve Miller , 2009: 95-128).

1980'lerde on yıl öncesine kadar zengin kuzey ülkelerine göçmen gönderen güney Avrupa ülkeleri İtalya, İspanya ve Portekiz hatta Afrika, Asya ve Orta Doğu'dan işçi ithal etmeye başladı. Aynı zamanda hali hazırda düşük olan ve düşmeye devam eden doğum hızı, yaşlanan nüfusu ve yüksek yaşam standartlarına sahip Japonya işçi ihtiyacını karşılamak için artan bir şekilde Asya ve Güney Amerika'nın yoksul ülkelerinden gelen göçmenlere yönelmeye başladı (Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino & Taylor,1993:431).

1990sonrası Çin ve Hindistan'ın yükselişi, göç alan ülkelerde uygulanan uyum programları sonucu yerinden edilen insanların potansiyel emek gücü haline gelmesiye son 20 yılda küresel kapitalizm için sömürüye açık emek gücü miktarı iki katına çıkmıştır (Wise, 2014:2).

Günümüzde iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan devasa teknolojik yenilikler, çağımız insanların daha kolay ve hızlı yer değiştirmelerinin önünü açmıştır. Küresel ölçekte ortaya çıkan bu yoğun hareketlilik nedeniyle, Castles ve Miller (2008), içinde bulunduğumuz çağı "göçler çağı" olarak adlandırırken, Nikos Papastergoadis (1999) günümüzde yaşanan yer değiştirmeleri "göç türbülansı" olarak tanımlayarak küreselleşme ve göçmenlik koşullarının kalıcı olacağını ifade etmektedirler.

Birleşmiş Milletler raporlarında yayınlanan rakamlara göre, 2000 yılında dünyada uluslararası göç hareketlerine 174,7 milyon kişi katılmıştır ve bunun da yaklaşık 15,8 milyonunu mülteciler oluşturmaktadır. Sözü edilen göç hareketlerinde, yoğunluk merkezinin Kuzey Amerika ve Batı Avrupa olması da, hem göç mekanizması ve hem de göçün yönü, yoğunluğu ve akımı konusunda son derece kayda değer bir bilgidir. Yine 2002 yılında 185 milyon insan, en az 12 ay doğduğu ülkenin dışında yaşamak zorunda kalmıştır(Güllüpinar, 2012 : 56).

Ekonomik göçlerin başlangıcından günümüze kadar olan süreçte genel olarak göç yollarını belirleyen ana unsur küresel ekonomide birikimin ana akslarının yer aldığı bölgelerdir. Bu bölgeler ihtiyaç duydukları emek gücünü komşu bölgelerden çekmektedir(Robinson ve Santos, 2014:3).

2. İKİNCİ BÖLÜM : GÖÇ TEORİLERİ

2.1. GÖÇ TEORİLERİ

Göç kanunları, fizik kanunları gibi katı, kesin değildir.(Sinha ve Ataullah, 1987: 23) De Haas (2009) çalışmasında nüfus ve göç hareketlerine ilişkin olarak ilk teorilerin on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıktığını, yirminci yüzyıl boyunca da çeşitli teorik bakış açıları geliştiğini söylemiştir. Ona göre bu teorilerin genellikle birbirlerinden ayrı olarak gelişirken, analiz birimi, paradigmatik ve tematik yönelim açısından da önemli farklılıklar göstermektedir. Göç teorileri arasındaki bu tutarlılık eksikliğinin muhtemel sebebi, göç olgusunun sosyal bilimlerden herhangi birinin özel alanına girmiyor olmasıdır. Bu durumda da göç olgusunun nedenleri ve sonuçları konusunda geniş çaplı bir ihtilaf olduğu söylenmelidir(Özcan, 2011: 188).

Göç alanındaki araştırmalar genellikle dört probleme odaklanmaktadır.

- Göçün kökenleri
- Göçmen akımlarının yönleri ve devamlılığı
- Göçmen iş gücünün kullanımı
- Göçmenlerin sosyo-kültürel uyumluluğu

Buna göre bazı göç kuramları bu problemlerin bir tanesine odaklanırken bazıları birkaçına birden odaklanır. Göç teorilerinin temel amacı bu problemlerin tamamına açıklık getirebilecek bir teori ortaya koymaktır (Özgür, 2013: 25).

Göç hareketlerini ve bunların etkilerini sağlıklı bir biçimde analiz edebilmek için en başta göçe ilişkin geliştirilen çeşitli kuramlara bakılmalıdır. Fakat bu kuramlar da

analiz edilirken bu kuramların belirli ülke ya da bölgelerin özgün koşullarından hareketle geliştirildiği dikkate alınmalıdır (Özyakışır, 2013: 45)

2.1.1. Temel Kuramlar

2.1.1.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Göç teorilerine ilk katkıda bulunan bilim adamları Thomas R, Malthus, William Farr ve Earnst Georg Ravenstein'dir. Ancak William Farr'ın göç konusunda kesin bir kanun olamayacağı düşüncesini yanlışlamak için çalışmalara başlayan ve göç akımlarıyla ilgili kanunlar oluşturan ilk kişi E.G. Ravenstein'dir.(Özcan, 2011:188)

Ravenstein'in çalışması sanayileşme ve ona bağlı olarak gelişen kentleşme olgusuna dayanmaktadır. 19 yy sonlarına doğru meydana gelen sosyo-ekonomik gelişmeler çalışmasının alt yapısını oluşturmaktadır. Sanayileşmeye bağlı olarak ortaya çıkan yeni iş imkanları ve ulaşım ağları, insanları Kuzey Amerika ve Avrupa gibi bölgelere göç etmesine neden olmuştur. Dolayısıyla milyonlarca insan bu süreçte yaşadıkları bölgeleri terk ederek başka yerlere göç etmiştir. Ravenstein böylesi bir dönemde Göç Kanunları "The Laws of Migration" adlı çalışmasıyla göçü kuramsal bir çerçevede ele almıştır. Ravenstein sanayi ve ticareti göç akımlarının ana nedeni olarak görmüştür (Özyakışır, 2013:45)

Ravenstein, 1885 ve 1889 yıllarında yayımladığı *Göç Kanunları* başlıklı iki makalesinde yedi maddelik bir göç kanunu önermiştir. Ravenstein'in göç kanununun maddeleri şunlardır :

- **Göç ve Mesafe:** Göçmenlerin büyük çoğunluğu sadece kısa mesafeli bir yere göç ederler. Bu kısa mesafeli göç, gidilen yerde göç dalgaları oluşturan bir etkiye sahiptir. Ortaya çıkan bu göç dalgaları daha fazla göçmeni içine alabilecek olan büyük sanayi ve ticaret merkezlerine doğru yönelme eğilimindedir. Göçün boyutlarını belirleyen de bu gelişen sanayi kentlerindeki nüfus yoğunluğudur. Diğer bir deyişle, Ravenstein göç edilen merkezlerdeki iş imkanlarının çokluğunun o kentte yaşayan nüfusa oranının, göçün boyutunu belirlediğini ifade eder.

- **Göç ve Basamakları:** Sanayileşme ve ticaretin gelişmesiyle birlikte, kentlerde meydana gelen hızlı ekonomik büyüme, kırsal kesimlerden kente göç hareketini doğurmaktadır. Kırsal bölgelerde meydana gelen seyrelme, uzak bölgelerden gelen göçmenlerle doldurulmaktadır. Uzak bölgelerden gelen göçmenlerin kendi yaşadıkları yerde oluşturdukları seyrelme de, o bölgelere daha yakın gelenlerle doldurulacaktır. Her bir basamak kente yakınlaşıp, kentin avantajları diğer göçmenler tarafından algılandıkça, göç ülkenin her tarafına yayılacak ve ülkenin her yerinde hissedilecektir.

Yani Ravenstein'a göre göç olgusunun bir boyutu, basamaklı bir şekilde seyrelen ve boşalan yerlerin yakın bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulmasıyla oluşan dalgalardır. Aslında Ravenstein'ın ikinci kanunu, birincisinin destekçisi ya da açıklayıcısı gibidir. Çünkü ilk kanunda göç dalgalarının yaratılması bu dalgaların nasıl ortaya çıkacağı ve bu göç sisteminin nasıl işleyeceği açıkça belirtilmemiştir. Ravenstein'ın ortaya koyduğu kısa mesafeli göç olgusu, onun birinci göç tipini oluşturmaktadır. Daha sonraki kanunlarda ikinci göç tipi olan uzun mesafeli göçlerden bahsedecektir.

- **Yayılma ve Emme Süreci :**Göç olgusunda yayılma ve emme süreci birbirini destekler konumdadır. Ravenstein'a göre göç kendi başına amaç olamaz ve bireyler sadece göç etmek istedikleri için yer değiştirmezler. Göçmenler için amaç, kentte gelişen ekonomik ve ticari faaliyetlerin getirisinden pay almaktır. Kentin getirisinden pay alma isteği yayılma sürecini desteklemektedir. Sanayinin duyduğu iş gücü, göçle karşılanmakta ve böylece gelen göç, kentsel sanayi merkezlerine emilmektedir. Buna göre her iki süreç birbirini desteklemektedir.
- **Göç Zincirleri:** Ravenstein'a göre göç zincirleme bir şekilde gelişmektedir. Göç alan yerleşim yerleri aynı zamanda göç vermektedir. Böylece her bir göç dalgası, tetikleyici etki göstererek bir diğer göç dalgasını oluşturmaktadır. Ravenstein'a göre bir bölümüyle zincirlemedir ve bir kez başladığında ardı ardına devam eden bir süreçtir.
- **Doğrudan Göç:** Ravenstein ilk dört kanununda basamaklı ve zincirleme bir göçten bahsetmektedir. Fakat Ravenstein'ın beşinci kanunu doğrudan, uzun mesafeli ve basamaksız bir göç türüdür. Uzun mesafeli göçlerde, göç eden

kişiler büyük ticaret, endüstri merkezlerine yönelmekte, basamaksız şekilde, doğrudan bu kentlere yerleşmeyi tercih etmektedirler.

İlk beş göç modeli analiz edildiğinde ilk modelde, göç basamaklı bir şekilde, kısa mesafeli ve zincirleme olarak sanayi ve ticaret merkezlerine doğru gerçekleşmekte; ikinci modelde ise göç basamaksız, uzun mesafeli ve doğrudan ticaret ve sanayi merkezlerine yönelmektedir.

Bu göç modelleri analiz edildiğinde ortaya çıkan ortak nokta, göçün ticaret ve sanayinin geliştiği büyük kentlere doğru olduğudur.

- **Kır kent yerleşimcileri farkı:** Ravenstein'a göre, kentte yaşayanlar, kırsal kesimde yerleşik olanlardan daha az göç etme eğilimindedirler. Kente yapılan göçler, kentte yaşayan yerleşikleri çok fazla yerinden oynatmamaktadır. Oysaki kırsal kesimden kırsal kesime yapılan göç, kırsalda yaşayan yerleşikleri yerinden oynatma, göç dalgaları ve basamaklı bir göç oluşturma eğilimindedir.
- **Kadın erkek farkı :** Ravenstein'a göre kadınlar erkeklere göre daha fazla göç etme eğilimindedir. Kadınlar iç göçler ve kısa mesafeli göçlere eğilimliken; erkekler, erkekler uzun mesafeli ve yurt dışı göçlerine eğilimlidirler (Adıgüzel, 2018: 23,24,25)

Ravenstein'in göç üzerine yaptığı çalışmalar göç hareketine dikkat çekmiş ve dünyanın birçok yerinde göç üzerinde araştırmalar yapılmasına neden olmuştur. Sonraki dönemlerde daha kapsamlı araştırmalar yapılmasına rağmen yapılan araştırmalar Ravenstein' in varsayımlarının yerine geçmemiştir. Ravenstein'in kanunlarından bazıları hala geçerliliğini korumasına rağmen bazıları günümüz şartlarına uyum sağlayamamıştır (Özdemir, 2008: 16)

2.1.1.2. İtme- Çekme Teorisi

İtme- Çekme Teorisi ilk olarak 1966 yılında Everett Lee tarafından ortaya konmuştur. İlerleyen yıllarda bu kurama diğer bilim insanları tarafından katkılar yapılmış ve kuram zamanla geliştirilmiştir. Yine de Lee' nin ortaya koyduğu ilk formülasyon tamamıyla korunmuş ve kuramın temeli bozulmamıştır.

Everett Lee'nin 1966 yılında yazdığı *Bir Göç Teorisi (A Theory of Migration)* adlı makalesi Ravenstein'in çalışmasına atıf niteliğindedir. Lee'ye göre Ravenstein'den sonra yapılan çalışmalar göçmenlerin demografik yapısını ortaya koymaktan öteye gidememiştir. Ona göre göç çalışmalarının çoğunda Ravenstein'in etkisi altında kalmıştır. Lee kendi çalışmasında, göç kavramına göçmenden daha çok odaklanmıştır. Fakat yine de göçmen kavramının göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Çağlayan, 2006: 72).

İtici güçlerin başlıcası, işsizlik ve düşük gelirken ; çekici güçler arasında yüksek gelir ve istihdam fırsatları yer alır (Çelik, 2006 : 150).

Lee'ye göre her göç süresinin bir çıkış ve varış noktası vardır. Göç kararında ve göç süresinde etkili olan faktörler şu şekildedir :

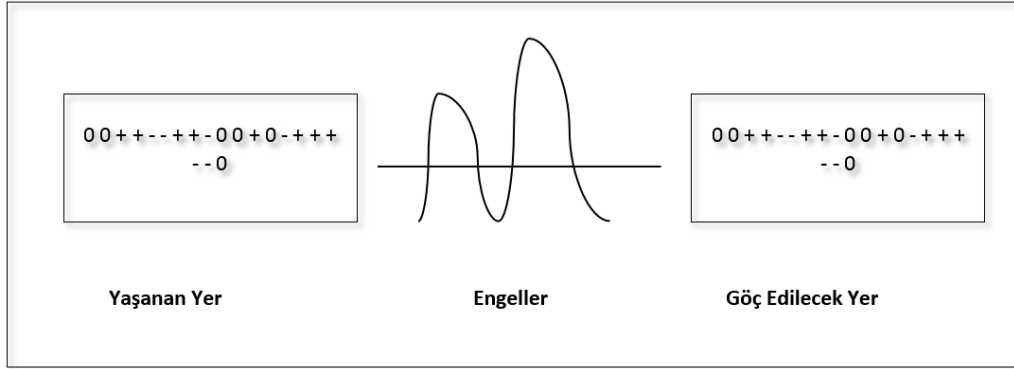
- 1) Çıkış yerine ilişkin faktörler
- 2) Varış yerine ilişkin faktörler
- 3) Araya giren faktörler
- 4) Bireysel Faktörler

Lee'ye göre göçe etki eden faktörler pozitif, negatif ve nötr olmak üzere üç kategoride ele alınmalıdır. Bireylerin çıkış noktalarında kalmalarını sağlayan faktörler pozitif (+), bireyleri göç etmeye zorlayan faktörler negatif(-), bireylerin göç kararı üzerinde herhanagi bir etki oluşturmayan faktörler ise nötr (0) faktörlerdir. Yani her göçmen için pozitif ya da negatif faktörler farklı olabilir. Sadece çoğunluk için belirgin bir öneme sahip olduğu düşünülen faktörler genel olarak ileri sürülebilir. (Özcan, 2011: 192-193)

Mesela iyi bir iklim neredeyse herkese çekici gelirken, kötü bir iklim herkese itici gelmektedir. Fakat iyi bir eğitim sistemi küçük çocuklu bir aile tarafından çekici(+) sayılabilirken çocuksuz bir aile için çekici bir faktör oluşturmayabilir. Dolayısıyla itici ve çekici faktörler hem göç alan ve hem göç veren yerleşim yeri açısından hem de kişilerin algısına göre değişebilmektedir (Özyakışır, 2013:51)

Lee'nin bahsettiği pozitif, negatif ve nötr faktörler şekle dökülecek olunursa bu durum Şekil 1'de gösterilmiştir. Buna göre göç için "0" lar nötr, "+" lar olumlu, "--" ler ise olumsuz etmenleri ifade eder.

Tablo 1: Yaşanan ve Gidilecek Yerdeki Faktörler ve Bunların Etkileşimi

Yaşanan yer ile göç edilecek yer arasında engelleyici faktörler olabilir. Engeller göç aşamasında belirleyici rol oynayabilir. Lee bu engelleyici faktörlerin iki boyutta değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bunlardan ilki kişisel olan mikro faktörler, ikincisi ise kişisel olmayan makro faktörlerdir. Kişisel faktörlere örnek olarak göç mesafesi, ulaşım bedeli gösterilebilir. Kişisel olmayan etmenler ise katı göç kanunları, ulusal kimliğe gönderme yapan göç sistemleri ve daha üst düzeydeki faktörler örnek gösterilebilir (Nasırova, 2016:9).

2.1.1.2.1. İtici Güçler

- **Tarımsal Toprak Yetersizliği**

Kırsal alanlarda temel geçim kaynağı, topraktır. Toprağın yetersiz oluşu ve dengesiz dağılımı, geçimi güçleştirir. Makine kullanımının yaygınlaşması da kırsal alanlardan kente göçü arttırmaktadır. Tarımsal toprağı kıt ülkelerde "emek-toprak" oranı ile göç arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Toprak dağılımındaki eşitsizlik ve işsizlik de kırsal alanlardan kente göçü arttırmaktadır.

- **Düşük Gelir ve İşsizlik**

Ülkeler düzeyinde geçerli olan "karşılaştırmalı üstünlükler" kuramının, bölgesel düzeyde de geçerli olduğu kabul edilir. Karşılaştırmalı ekonomik fırsatların bölgeler arasında göçe neden olduğu düşünülmektedir. J. Ledent (1983),

Kanada’da yaptığı araştırmaya göre göç, reel ücretlerle doğrudan orantılıyken, göç işsizlikle ters orantılıdır. Parnwell’ in (1993) göç ile ilgili yaptığı araştırmalara göre, Tanzanya’da kentsel gelirin artışı, kente göçü hızlandırırken, Mısır’da kırsal gelirin artışı kırsal göçü düşürmektedir.

- **Arızı Olaylar**

Göç olgusu, isteğe bağlı olarak, “zorunlu göç ve gönüllü göç” olarak iki gruba ayrılır. Gönüllü göçler, bireyin isteğine bağlı olarak oratay çıkar. Zorunlu göçler ise bireylerin isteği dışında gerçekleşir. Bir bölgede yaşanan terör olayları, cinayet, kan davası, kargaşa ortamı bireyleri göçe etmesinde itici rol oynar.

2.1.1.2.2. Çekici Güçler

- **Yüksek Gelir ve İstihdam Fırsatı**

Yüksek gelir ve istihdam fırsatı göçün temel unsurlarından birini oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar göç edilecek ülkedeki ücret düzeyi ve var olan istihdama katılabilme umudunun göç üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. D.Friedlander ve R.J. Roshier 1966 da Tanzanya, Mısır ve Brezilyadaki göçmenlerin ücret düzeyinden çekici olarak etkilendiğini belirlemiştir.

- **Ekonomik Durum**

Ekonomik gelişmeyle birlikte gelir ve istihdam seviyesi de artmaktadır.Ülkelerin belli bölgelerinde yaşanan ekonomik kalkınma bu bölgelere olan göçü arttırmaktadır.Göç ile ilgili araştırma yapan bir çok yazar (Ravenstein, Oberai, Richardson) ekonomik yönden gelişen yerlerin bireyleri çekici güç olarak etkilediğini ve bu bölgelerin net göç ladiğini belirlemiştir (Çelik, 2006 : 151-155).

Günümüzde yaşanan göç olaylarına genel anlamda bakıldığında itme-çekme faktörlerinin hala işlediği söylenebilir. Bununla birlikte günümüzde yaşanan göçler Lee’nin bahsettiği durumdan daha karışık hale gelmiştir. Küreselleşmeyle birlikte Lee’nin bahsettiği itme-çekme faktörlerini her sınıf için ayrı olarak hesaplamak artık daha zordur. Çünkü yaşadığımız dönemde sınıf yapısı ve içeriği tartışmalı hale gelmiştir. Bu durum da göç üzerine net tespitler yapılabilmesini zorlaştırmıştır(Çağlayan, 2006:75).

2.1.1.3. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Samuel A. Stouffer 1940 yılında “*Kesişen Fırsatlar*” adlı çalışmasıyla göçü mesafe sorunu bağlamında ele almıştır. Bu kurama göre hareketlilik ve mesafe arasında zorunlu bir ilişki yoktur. Bu kurama göre göç eden kişilerin sayısı gittikleri yerlerdeki fırsatların sayısı ile doğru orantılı kesişen fırsatların sayısı ile ters orantılıdır. Buna göre bir yerdeki fırsatlar ne kadar fazlaysa oraya göç eden insan sayısı o kadar fazla olmaktadır. Yani göç edilecek yerdeki ekonomik fırsatlar ve istihdam oranı göç edecek kişi sayısını olumlu yönde etkilemektedir (Özyakışır, 2013: 48)

Kurama göre göçte üç önemli nokta vardır. Göç edilecek mesafe, göç edilecek yerdeki imkanlar ve bu imkanların miktarıdır. Bunlar içerisinde en önemli nokta mesafedir. Göçte çekme faktörleri önemlidir fakat çekme faktörlerinin önemini belirleyen unsur da mesafedir. Belli bir mesafeye göç edecek kişilerin sayısı bu mesafedeki iş imkanlarının sayısı ile doğru orantılıdır. Bununla birlikte göç edilecek yer ile yerleşik yer arasındaki mesafenin kısa olması göçmeni cesaretlendirmekte ve göçe olumlu etki etmektedir. Bu mesafenin kısa olması o çekim merkezine göçü arttırmaktadır. Kısaca bu teoreme göre iş imkanlarının çokluğu ve mesafenin kısa oluşu oraya göç eden insanların sayısını doğru orantılı olarak artırırken, diğer civar şehirlerde bulunan ve bu şehirlerdeki fırsatlar ile kesişen fırsatlar ise bu sayıyı ters orantılı olarak etkiler (Çağlayan, 2006: 77).

Stouffer çalışmalarında ABD’deki şehir ve insanları ve Meksika ve Avrupa’dan gelen göçmenleri incelemiştir. Bu göçmenlerden kimlerin hangi şehre daha çok gitme eğiliminde olduğunu araştırmıştır. Hem mesafe hem de şehirlerde kesişen fırsatların etkisini matematiksel olarak hesaplamıştır. Bu kuramın göç konusuna getirdiği en önemli katkı, göç mesafesine bağlı olarak göç sırasında çıkabilecek fiziki ve hukuki zorluklarla kesişen fırsatların göz önünde bulundurularak değerlendirilmesidir.

Göç için kat edilecek mesafede aşılacak olan devlet sınırları ve bu sınırları geçmek için gereken prosedürler göçü zorlaştırmaktadır. Stouffer Kesişen Fırsatlar Kuramını 1940 yılında yazmıştır. Bu dönemde hava yolu taşımacılığı günümüzdeki kadar

gelişmiş değildi. Günümüzde gelişen hava yolu taşımacılığıyla birlikte mesafelerin ve devlet sınırlarının önemi biraz daha azalsa da mesafe konusu hem iç göçte hem de uluslararası göçte etkisini hala sürdürmektedir (Özgür, 2013: 29).

2.1.1.4. Petersen'in Göç Tipi Sınıflandırması

Petersen çalışmasına “Bütün insanlar doğası gereği göçmense neden bazıları göçmenken diğerleri değil” diyerek yola çıkmıştır. Petersen çalışmasında yenilikçi (innovating) ve muhafazakar (conservative) ayrımına giderek göç ayrımı yapmaktadır. Petersen'e göre bazıları mevcut durumunu değiştirmek için göç ederken (yenilikçi göç) bazıları mevcut durumlarda herhangi bir değişikliğe karşı geldikleri için (muhafazakar göç) göç ederler.

Petersen'in göç sınıflandırması; ilkel, zorunlu, yönlendirilmiş, serbest ve kitlesel göç tiplerinden meydana gelmektedir (Özyakışır, 2013: 49).

- **İlkel (Primitive) Göçler:** Bu göçler doğal çevrenin oluşturduğu itme etkisiyle meydana gelen göçlerdir. Petersen göçebe toplumların dönemlik göçlerini de bu göç tipine dahil etmektedir. Fakat Petersen'in bu göç tipinde özellikle üzerinde durduğu konu kuraklık, kötü hava şartları gibi çevrenin oluşturduğu fiziksel zorluklardan dolayı yaşanan göçlerdir.(Çağlayan, 2006: 75)
- **Zorunlu (Forced) Göç:** Petersen'e göre ilkel göç tipinde doğanın oluşturduğu baskı etkiliyken; ikinci göç tipinde sosyal durumun oluşturduğu baskıyı ayırt edici özellik olarak değerlendirir. Birincisinde göç topluluk az da olsa göç sürecini kendisi kontrol edebilirken ikincisinde göç süreci tamamen topluluğun iradesi dışında gelişir (Adıgüzel, 2018: 27).
- **Yönlendirilmiş (Impelled) Göç :** Sosyal ve politik durumun oluşturduğu baskılar sonucu göç zorlanan fakat buna karşılık kendi kararlarını vererek göç eden kişilerin gerçekleştirdiği göç türüdür. (Özyakışır, 2013: 49)

Sosyal bir baskıya rağmen bireyler ya da toplum göç etmede bir karar mekanizmasını kullanabiliyorlarsa bu yönlendirilebilen göç tipini oluşturmaktadır. Fakat göçmenler göç kararı üzerinde herhangi bir karar mekanizmasını kullanamıyorlarsa yani inisiyatif kendilerinde değilse bu zorunlu göç tipini oluşturmaktadır. Nazi

Almanya'sında göç etmeleri için yönlendirilen Yahudiler bu göç tipine örnek verilebilir (Çağlayan, 2006: 75)

- **Serbest (Free) Göç** : Bu göç tipinde göçmen kendi kararını kendisi vermektedir. Bu göç tipine örnek verilecek olunursa yaşadığı ülke ya da kentten başka bir ülke ya da kente çalışmak amacıyla giden yani emek göçünü gerçekleştiren göçmenler örnek verilebilir (Adıgüzel, 2018:27).
- **Kitlesel (Mass) Göç** : Bu göç tipinin ortaya çıkmasında teknolojik gelişmeler buna bağlı olarak ulaşım imkanlarının geliştirilmesi; demiryollarının liman kentlerine bağlanması, yelkenli gemilerin yerine daha hızlı gemilerin yapılması etkili olmuştur (Özyakışır, 2013: 50) Bu göç tipinin diğer göçlerden ayrılan yönü, göçün kolektif bir olgu haline gelmesidir. Amerika ve Avrupa kıtasına göç eden göçmenlerin bireysel halinde başlattıkları göç hareketinin zamanla kitlesel hale dönüşmesindeki öneminin büyüklüğü örnek verilebilir (Çağlayan, 2006: 76)

2.1.1.5. Akılcı Karar Verme Teorisi

Göç olgusuna iktisadi anlamda yaklaşıldığında göç edecek kişi içinde bulunduğu durum ile göç ettikten sonra elde edeceği faydaları karşılaştırır. Göç eden her alternatifini değerlendirerek fayda-maliyet karşılaştırması yapacak ve en elverişli fırsatı seçecektir.

Örneğin göç eden ekonomik nedenli göç ettiyse kendisi için en iyi işe girmezse ikinci derece iyi olan işe başvuracaktır.

“Akılcı” karar verme modelini benimseyen iktisatçılara göre bu süreç toplumda emeğin etkin dağılımını sağlayacaktır.

Bu yaklaşıma çeşitli eleştiriler getirilebilir. Kişilerin fırsatlar hakkında yeterince bilgisi olmayabilir. Ekonomik nedenli göçlerde iş arama, göç edildikten sonra göç edilen yerde yapılabilir. Kişi göç kararı verirken ileride kazanacağı faydayı ya da ömrü boyunca elde edeceği faydayı tam olarak hesaplayamayabilir.

Bu model gerçekçi olmamakla birlikte göç eğilimlerinin bazılarını açıklık getirmesi adına yararlı olabilir (Tekeli, 2008: 29).

2.1.2. Ekonomik Temelli Göç Teorileri

2.1.2.1. Neo-Klasik Göç Teorisi

1960'lı yıllarda ortaya atılan neo-klasik göç teorileri dayandıkları iktisat modeline ve göçün kurallarına uygun olarak "bireysel faktörleri" göç analizine dahil etmiştir. Bu teoreme göre göç süreci bireysel girişimin bir parçası olarak yorumlanmıştır. Bu teoremin makro ve mikro iki boyutu bulunmaktadır.

2.1.2.1.1. Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Teoremi

Lewis'e göre uluslararası göç, sermaye ve emeğin coğrafi olarak eşitsiz dağılımından kaynaklanmaktadır. Fakir ülkeler, sermayeye göre daha fazla iş gücü arzına sahipken zengin ülkeler iş gücüne oranlara daha fazla sermaye arzına sahiptirler (Güllüpinar, 2012: 58).

Emek miktarının yoğun olması emeğin karşılığı olan ücretin düşük olması demektir. Aksi durumda emeğin kıt olduğu bölgelerde emeğin değerinin yani ücretin yüksek olmasına karşılık gelir. Neo-klasiklere göre ülkeler arası bu ücret farklılıkları göçe neden olmaktadır (Bayraklı, 2007 : 8).

Göç sonucunda iş gücü arzı fakir ülkede azalmaya başlarken zengin ülkede artmaya başlar. Ücret oranları fakir ülkelerde artmaya başlarken zengin ülkelerde azalmaya başlar. Uzun dönemde iş gücü maliyetleri göç yoluyla kendiliğinden ayarlanır ve uluslararası ücret dengesi sağlanır. Bu teoreme göre göçün kendisi emek piyasasını dengeleyici bir mekanizmadır.

Lewis'in neo-klasik makro ekonomik teorisi göçün yeniden tersine dönmesini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Çünkü göç veren ve göç alan ülkeler arasındaki ücretlerin eşit seviyede süreklilik arz etmesi durumunda yani ücret farklılıklarının giderilmesi halinde, iş gücü göçü hareketi sona erecektir. Göç hareketleri artık yaşanmayacaktır. Yine bu teoreme göre göç hareketlerinin birincil mekanizmaları iş gücü piyasalarıdır. Diğer piyasalar göz ardı edilmiştir (Güllüpinar, 2012: 58).

2.1.2.1.2. Neo- Klasik Ekonominin Mikro Göç Teoremi

Makro ekonomi denge modelinin tersine, mikro ekonomi bakış açısı, beşeri sermaye teorisi çerçevesinde bireysel tercihlere vurgu yapmaktadır (Bozdağ ve Atan, 2009 :164). Neo-klasik mikro ekonomide analiz edilecek birim, toplumun en küçük ferdi olan insandır. Bu teoreme göre ücret farklılıkları iş gücü göçünü açıklamak için yeterli değildir. Gelir seviyesine ek olarak çalışma şartları, teknik imkanlar ve sosyal güvenceler de bir ülkeye yapılacak olan iş gücü göçünde tetikleyici unsurlardandır.

Göç kararının finansal fakat aynı zamanda psikolojik de olan kazanç ve maliyetlerinin akılcı ekonomik hesaplamalarıyla birlikte ortaya çıkmaktadır. Bireyler göç kararı alırken rekabet içinde olan en iyi iki ülkeyi karşılaştırırlar ve birini seçerler. Bireyler maliyet/ kar hesaplamasına dayalı olarak göçü gerçekleştirirler. Göç kararı verilirken hedef ülkedeki ekonomik kazancın yanında yaş, deneyim, öğrenim, medeni durum gibi bireysel değişkenler de hesaplamalara dahil edilir. Kısaca uluslararası göç hareketleri gerek kazanç gerek istihdam açısından farklılıkların değerlendirilmesi sonucu bireylerin gönüllü olarak aldıkları rasyonel bir eylemdir(Güllüoınar, 2012: 60).

2.1.2.2. Yeni Ekonomi Teoremi

Bu teorem 1990'lı yıllarda Oded Stark tarafından geliştirilmiştir. Yeni ekonomi teoremi, göçün tek tek bireyler tarafından değil bazen hane halkının bütün bireyleri bazen de birbiriyle ilgili çok sayıda birey tarafından alınan kolektif bir karar olduğunu savunur. Aile gelirini göç süreci için riske atamayacak kadar fakir olanlar ülkelerinde kalırken, bu riski göze alabilecek kadar harcama yapabilenler göç sürecine katılacaktır. Teoreme göre aile içinden bir veya bir kaç kişinin göç sürecine katılması ailenin gelirini arttıracak ve çeşitlendirecektir. Bu sayede ailenin geliri için bir tür ekonomik güvence sağlanmış olacaktır. Ailenin aldığı göç kararıyla birlikte beklenen gelir en üst düzeye çıkmakta, gelirle ilgili riskler azaltılmakta ve yerel piyasadaki başarısızlıklar azaltılmaktadır (Adıgüzel, 2018: 28).

Yeni Ekonomi Teoremine göre göçe üç finansal faktör neden olmaktadır:

- Diğergamlık: Aile bağı nedeniyle kişinin kendi çıkarları dışında ailenin çıkarlarını düşünmesi ve bu nedenle göçe karar vermesi,
- Güvence: Gelir şoklarını aşabilmek için insani ve sosyal gelişim,
- Yatırım: Hayat boyu göç planının bir parçası olarak anavatanda gerçekleştirilmeye çalışılan varlık birikimi

Yeni ekonomi teoreminin neo- klasik makro ekonomik göç modelinden farkı ülkelerarası ücret eşitsizlikleri dengelense de uluslararası göç devam eder der. Yeni ekonomi teoremi genel olarak neo-klasik mikro ekonomik göç modeliyle aynı görüşleri savunur. Neo- klasik mikro ekonomik göç modelinden farkı ise göç kararını kimin verdiği (birey ya da hane halkı), gelir ve riskin nasıl hesaplandığıdır (Güllüpnar, 2012 : 64).

2.1.2.3. İkiye Bölünmüş Ekonomi Teoremi

İkili iş gücü piyasası hipotezini 1979 yılında Micheal J. Piore öne sürmüştür. Bu teoriye göre gelişmiş sanayi ülkelerinin ekonomik yapısı, iki sektörden oluşmaktadır. Bu sektörler sermaye- yoğun birincil sektör ve onu destekleyen ikincil emek-yoğun sektördür. Birincil sektörde yüksek vasıflı elemanlar istihdam edilirken ikincil sektörde düşük ücret seviyeli elemanlar istihdam edilir. Birincil sektörde yüksek ücret düzeyi, sosyal güvence ve istihdam devamlılığı söz konusudur. İkincil hizmet sektöründe ise “hizmetçi niteliğinde sosyal statü” ve istihdamın devamlılığı konusunda kayda değer istikrarsızlık hakimdir. İkincil sektörün bu saydığımız nedenleri ve kayda değer istikrar sağlamaması nedeniyle ülke vatandaşları ikincil sektör işlerinden kaçmaktadır.

Az gelişmiş bölgelerde düşük ücret düzeyinde çalışan kişilere kimi zaman göçedecekleri ülkelerdeki ikincil sektördeki işler daha cazip gelmektedir. Göçmenler göçü bazen geçici bir eylem olarak gördüklerinden terfi ihtimalinin az olduğu ikincil piyasalarda çalışmayı ülke vatandaşlarına göre daha kolay kabul edebilmektedir.

Bütün bu sebeplerden gelişmiş sanayi toplumları, ikincil piyasalarda çalışmayı kabul eden göçmenleri iş gücü açığını kapatmak adına ülkelerine kabul etmektedir. Çünkü

gelişmiş ülkelerin sanayilerinin gelişmesi adına bu iş gücüne ihtiyaçları vardır(Nasırova, 2016: 24).

Bu teori, Avrupa ve ABD’de savaş sonrası ortaya çıkan göç eğilimlerini açıkladığı için önem taşır. Ancak sadece çekici faktörleri ve piyasanın talep yönünü araştırması sebebiyle dar kapsamlı bulunmaktadır (Özcan, 2011: 199).

2.1.3. Sosyo- Kültürel Göç Kuramları

2.1.3.1. Merkez- Çevre (Dünya Sistemi) Teoremi

Bu teorem “Merkez-Çevre Teoremi“ ya da “Bağımlılık Okulu” olarak adlandırılmaktadır. Samir Amin, Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir (Çağlayan, 2006:80).

Merkez ülkelerin ucuz iş gücü, hammadde ve üretilen mamüllerin pazarlanması için çevre ülkelere ihtiyacı vardır. Çevre ülkelerin de kapitalist gelişimlerini tamamlamak ve ekonomik refah düzeylerini yükseltmek için merkez ülkelere ihtiyaçları vardır. Böylece karşılıklı bağımlılık durumu ortaya çıkmaktadır (Özcan, 2011: 200).

Küresel göç süreci, gelişmemiş ve az gelişmiş ülkeler aleyhine işlemektedir. Merkez çevre teoremine göre göç, modernleşmeyi sağlayan bir mekanizma değildir. Göçler, az gelişmiş ülkelerin iş gücünün gelişmiş ülkelere kullandırılmasına yaramaktadır. Göçmen işçilerin ülkelere yolladıkları işçi dövizleri ise bu ülkelerde gelişimden çok sosyo-ekonomik olumsuzluklara sebep olmaktadır.

Merkez-çevre teoremini savunanlar, hem yerel hem de uluslararası düzeyde, modernleşme kuramcılarının ileri sürdükleri düşünceleri ve Denge Kuramı’nı tümüyle reddetmişlerdir. Merkez çevre teoremi denge yerine dengesizliğin, ikili kuramın yerine tekçi görüşün geldiğini savunur. Dengesizliğin nedeni gönderilen işçi dövizlerinin bölgesel ve ülkesel düzeyde eşitsizliğe sebep olmasıdır. Buna göre göç veren ülkeler sömürülmekte ve kaynakları giderek sömürülmektedir (Adıgüzel, 2018: 30)

2.1.3.2. Dengeli Büyüme (Modernleşme) Teorisi

Dengeli Büyüme (Modernleşme) teorisinin amacı Batı kapitalist değerlerin uygulanmasıyla üçüncü dünya ülkelerinin modernleşmesine katkı sağlamak ve onlara kendi kendilerine yetecek düzeye gelmeleri konusunda yardımcı olmaktır. Bu ekolün önemli temsilcileri Walter Rostow, W.A. Lewis, Talcott Parsons, Daniel Lerner ve Micheal P. Todaro'dur (Özyakışır, 2013: 52).

Dengeli büyüme teorisi özellikle iş gücü göçünün başladığı ve yoğunlaştığı dönemlerde ortaya çıkmış bir teoridir. Teoriye göre göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki iktisadi büyüme farklılıkları, gelir ve istihdam piyasalarının farklı oluşu iş gücü göçüne neden olmaktadır.

Dengeli büyüme teorisine göre iş gücünden hem göç veren ülke hem de göç alan ülke yararlı çıkmaktadır. Örneğin yurt dışında kısa süreli çalışan işçiler yeni beceriler ve öğrenimler elde ederek ülkelerine nitelikli işçi olarak dönebilmektedir. Göçü yapan kişi kendi ülkesinde tarım kesiminde gizli işsiz olarak bulunurken göçten sonra ülkesine nitelikli işçi olarak dönebilmektedir. Bu durumda nitelik kazanan göçmenler iktisadi büyümeye katkıda bulunmaktadır.

Göçü gerçekleştiren işçiler şayet ülkelerine dönerlerse ülkeleri için beşeri sermaye kazancı, olacaklardır. İktisadi ve toplumsal modernleşme, ortalama hayat standardının yükseltilmesi gibi kendi ülkeleri için makro kazanımlar sağlanmasına yardım edeceklerdir. Dengeli büyüme (modernleşme) teorisine göre bu göçü gerçekleştirenler göç ettikleri ülkelerdeki endüstriyel toplumun değerlerini kazanmış olarak dönebilmektedir. Böylece mesleki eğitim kazanmalarıyla birlikte bilgi ve görgülerinde artış olacaktır. Bu da ülkelerinde iktisadi büyüme ve modernleşmeye öncü olmalarını sağlamaktadır.

Göç ettikleri ülkeden dönmedikleri takdirde kendi ülkelerine gönderdikleri dövizler dış ticaret açıklarını azaltacak ödemeler dengesi dövizler aracılığıyla daha iyi bir konuma ulaşacaktır. Yurda gönderilen dövizler doğrudan yatırım amacıyla kullanılırsa yine ekonomik gelişmeye olumlu katkıda bulunacaktır (Gezgin, 1991 : 36-37).

Özetle dengeli büyüme teoremi, dengesizlikleri giderici, bütünleştirici, olumlu bir kalkınma modeli olarak değerlendirilmiştir. Ne var ki bu teoreme 1960'lardan itibaren önemli eleştiriler getirilmiştir. Öne sürülen toplumsal, ekonomik, psikolojik dengenin tersine, gelişmemiş ülkelerde göçün dengesizlikleri daha da arttırdığı iddia edilmiştir (Adıgüzel, 2018: 29).

2.1.3.3. Göçmen İlişkileri Ağı (Network Teoremi)

İlişkiler ağı (Network Kuramı), göçmenlerin hem göç veren ülkede hem de göç alan ülkede kurdukları sosyal ağların varlığına ve bu ağlar sayesinde meydana gelen göç hareketlerine dayanmaktadır. Sosyal ağlar belli bir yerleşim yerine önceden olanlarla yeni göç etmiş olanlar arasında kurulan etnik, dinsel, hemşerilik ve dostluk temeliyle gelişen ilişkilere (Özyakışır, 2013: 63).

Bu teorem özellikle öncü göçmenlerin oluşturdukları ağ sistemi üzerinde durmaktadır. Öncü göçmenler, göç tecrübelerini kullanarak ayrıldıkları bölgelerle yeni coğrafi mekanı birbirine bağlayan bir ağ oluştururlar. Göç sürecine dahil olacak yeni göçmenler, bu ağı kullanarak önlerine çıkacak engelleri daha kolay aşarlar. Kurulan bu ağ aracılığıyla, zincirleme göçler oluşur. Bu ağ zamanla kurumsallaşır ve kendini üretmeye devam eder. Göçün maliyet ve riskini düşüren bu ağlar arttıkça göçmenleri çalışabilecekleri ve gidebilecekleri ülke sayısı da artmaktadır. Yabancı bir ülkeye ilk kez gidecek olan göçmenler, bahsedilen ilişki ağı olmaması durumunda, insan kaçakçılığı aracılığıyla illegal yolları tercih edebilirler (Adıgüzel, 2018: 31).

2.1.3.4. Göç Sistemleri Teoremi

Göç sistemleri teorisine göre uluslararası göç, özellikler sömürgeci devletler ve bu devletlerin geçmişteki sömürgeleri arasında ortaya çıkmaktadır. Yani göç hareketleri göçten önce var olan ilişkiler temeliyle ortaya çıkmaktadır. İki veya daha fazla ülke karşılıklı göçmen değişimiyle bir göç sistemi ya da ilişkiler zinciri oluşturmaktadır.

Göç sistemi teoremi coğrafi yakınlığın göçe etki etmediğini kabul etmektedir. Yani fiziksel yakınlık göçü garanti eden bir etken değildir (Özcan, 2011:201). Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki göç ilişkisi birbirine yakın iki coğrafya

arasında kuruluyken; Batı Afrika ve Fransa arasındaki göç ilişkisi birbirine uzak iki coğrafya arasında kuruludur (Çağlayan, 2006: 82). Bir başka hipotezi ise bir ülke birden fazla göç sistemine dahil olabilmektedir. Bu durum genellikle göç alan ülkeler için daha yaygındır (Özcan, 2011 :201).

2.1.4. Diğer Kuramlar

2.1.4.1. Parekh'in Üçlü Göç Teoremi

Hindistanlı siyaset bilimci Bhikhu Parekh, göçe ilişkin düşüncelerini üç başlık altında sınıflandırmıştır. Bunlar şu şekildedir:

- **Liberal Görüş** : Bu görüşe göre bireyler; din, dil, ırk, politik görüşler gibi faktörlerin ötesinde herhangi bir toplumun gereksinim duyduğu minimum beklentileri karşılayabilecek düzeydeyseler rahatlıkla göç ederek o toplumun bir üyesi haline gelirler (Ündücü, Erdoğan ve Işık, 2009: 163)
- **Toplumcu Görüş** : Liberal görüş tek tek bireyleri ele alırken toplumcu görüş bir bütün olarak toplumu ele alır. Liberal görüşe göre bir ülkede iş gücü talebi varsa, bu talebin karşılanacağı göçmenlerin nitelikleri çok önemlidir. Dolayısıyla toplumcu görüş göçmenlerin göç ettikleri toplumdaki kültürel yapıya uyum sağlayabilecek olmalarını temel alır. Bu görüş uyum konusuna dikkat çekerek göçmenlerin seçiminde seçici davranılması gerektiğini savunur(Özyakışır, 2013:62).
- **Etnik veya Milliyetçi Görüş**: Bu görüşe göre bir ülke yüzyıllar boyu birlikte yaşamış, birbirine kan bağıyla bağlanmış, ortak tarihe sahip insanlardan oluşur. Dolayısıyla bu görüş göç milliyetçi düşüncede yaklaşır. Bu görüş bir ülkeye göçmen olarak kabul edilebilecek insanlar ancak o ülkeyle kan bağı varsa kabul edilmelidir der (Ündücü, Erdoğan ve Işık, 2009: 164).

2.1.4.2. Marksist Teoride Göç Olgusu

Marks'ın belli bir göç kuramı olmamasına rağmen, Kapital'in birinci cildinde tarımsal nüfusun topraksızlaştırılması ve sanayideki gelişmelere (makineleşme) bağlı olarak ortaya çıkan işsizlerin durumu üzerinden göçe dair çarpıcı tespitlere yer vermektedir.

Marksist teoride, göç olgusuna özellikle toprak sahiplerinin zorla mülksüzleştirilmesine bağlı olarak ortaya çıkan bir tür “zorunluluk” temelinde yaklaşılmaktadır.Yani insanların mülksüzleştirilerek göçe zorlandığı ve bu göç sürecinin sonunda da emek piyasasında bol ve ucuz bir iş gücü potansiyelinin ortaya çıktığına vurgu yapılmaktadır. Ortaya çıkan işgücü fazlalığı, “yedek iş gücü ordusu” olarak adlandırılmaktadır. Yedek iş gücü ordusu kitlesel işgücü göçünün kaynağını oluşturmaktadır. Uluslararası emek göçü özellikle buradan beslenmektedir (Özyakışır, 2013: 63,64).

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : GÖÇ VE MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLER

3.1. GÖÇ VE MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİN SEYRİ

Göç, insanlık tarihinin en erken dönemlerine kadar uzanan ve günümüzde göçmenlere çeşitli fırsatlar sunarak devam eden bir kavramdır. Bununla birlikte son yıllarda göç, yerinden edilme, güvenli göç ve sınır yönetimi gibi konularla politik bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası göçmen sayısının 2015 yılında dünya genelinde 244 milyon (dünya nüfusunun %3'ü) olduğu tahmin edilmekteydi. Son yıllarda yapılan tahminlere göre 740 milyondan fazla kişinin iç göçe (ülke içi göç) katıldığı tahmin edilmektedir, bu oran da iç göçün daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Gelişen teknolojiyle mesafelerinin kısalması, seyahat maliyetlerinin azalmasıyla birlikte uluslararası göç daha kolay gelmiştir. Ekonomik faktörler, gelirdeki eşitsizlik, şiddet, çatışma, evrensel değişim gibi pek çok faktör uluslararası göçe neden olarak gösterilebilir. Göçmenlerin çoğunluğu, aile ve çalışma nedenleriyle göç ederken bir kısmı da ülkelerinde yaşanan çatışma, zulüm, felaket gibi zorlayıcı nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmektedirler. Genel olarak mülteciler ve zorla yerlerinden edilen kişiler tüm göçmenlerin içinde küçük bir yüzdeye tekabül etmektedir. Fakat çoğu zaman savunmasız durumda olan bu kişiler göçmenler içerisinde en çok yardıma ihtiyaç duyan kesim olmaktadır. (Uluslararası Göç Örgütü, Dünya Göç Raporu, 2018: 13)

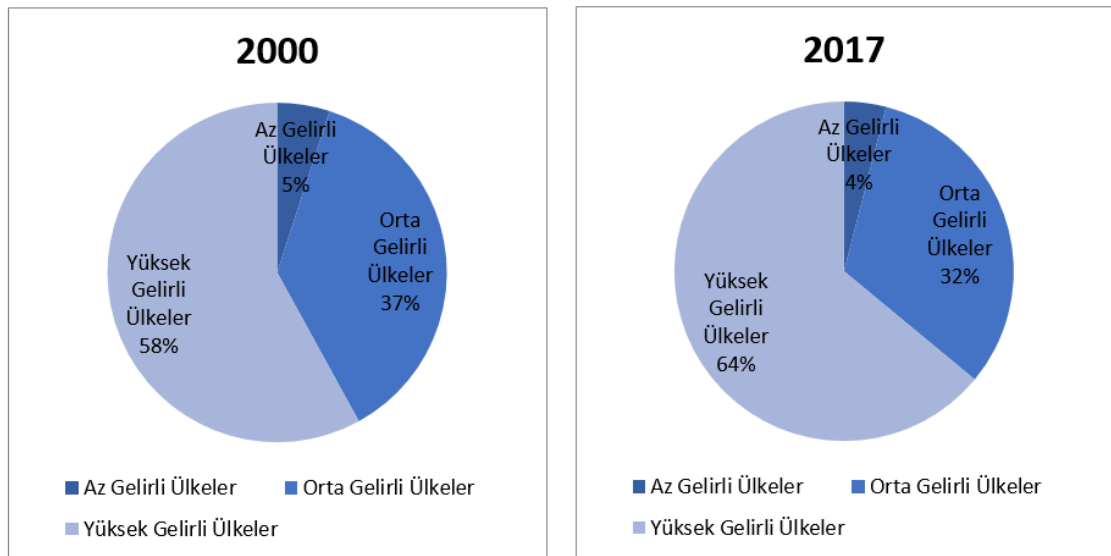
Bu bölümde temel küresel göç verileri ve eğilimlerine odaklanarak göç ve göçmenler hakkında verilerle genel bir bilgi verilecektir. Böylece göç politikaları uygulayıcı ve araştırmacılarına yardımcı olabileceğimiz düşünülmektedir.

3.2. ULUSLARARASI GÖÇ RAKAMLARI

Dünya çapında uluslararası göçmen sayısı yıllar içerisinde artarak devam etmiştir. Göçmenlerin sayısı 2000’de 173 milyona, 2005’te 191 milyona, 2010’da 220 milyona, 2015’te 248 milyona ve 2017’de 258 milyona ulaşmıştır. Uluslararası göçmen stoğu 2000 yılından 2005 yılına kadar ortalama %2 artmıştır. Bu oran 2005-2010 arasında %2.9’a yükselmiştir. Fakat 2010- 2015 yılları arasında dünya üzerindeki göçmenlerin oranı %2.4’e, 2015-2017 yılları arasında %2’ye düşmüştür.

Yüksek gelirli ülkeler, tüm uluslararası göçmenlerin neredeyse üçte ikisine ev sahipliği yapmaktadır. 2017 yılı itibariyle dünya üzerindeki göçmenlerin %67’si (bu oran 165 milyon uluslararası göçmene tekabül etmektedir) yüksek gelirli ülkelerde yaşamaktadır. Dünya üzerindeki göçmenlerin %33’ü (92 milyon göçmen) orta ya da düşük gelirli ülkelerde yaşamaktadır. 92 milyon göçmenden 81 milyonu orta gelirli ülkelerde, 11 milyonu düşük gelirli ülkelerde ikamet etmektedir. 2000 yılına kıyasla yüksek gelirli ülkelerde yaşayan göçmenlerin sayısı azalarak artarken orta ve düşük gelirli ülkelerde yaşayan göçmenlerin sayısı artarak artmıştır.

Tablo 2: Uluslararası Göçmenlerin Gelir Grubuna Göre Yüzdesi

Kaynak:Uluslararası Göç Raporu 2018

Artan uluslararası göçün büyük bir kısmı yüksek gelirli ülkelere doğru olmaktadır. Yüksek gelirli ülkelere göç eden göçmen sayısı 2014 yılından 2017 yılına 64 milyondan 85 milyona ulaşmıştır. Sonuç olarak, 2010-2017 döneminde yüksek gelirli ülkelere yaşanan göç oranı yılda %2.9 artarak en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Düşük gelirli ülkelerdeki göçmen artışı yılda ortalama %2.4 olmuştur (Kobler ve Pablo, 2017: 4).

Tablo 3: Dünya Üzerinde En Fazla Göç Alan Ülkeler (Tüm Cinsiyetler İçin)

	ULUSLARARASI GÖÇMEN RAKAMLARI (TÜM CİNSİYETLER)						
	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2017
WORLD	152.542.373	160.700.028	172.604.257	190.531.600	220.019.266	247.585.744	257.715.425
Gelişmiş Bölgeler	82.391.619	92.331.345	103.417.894	116.295.565	130.683.517	140.250.197	145.983.830
Az Gelişmiş Bölgeler	70.150.754	68.368.683	69.186.363	74.236.035	89.335.749	107.335.547	111.731.595
Gelir Seviyesi Yüksek Ülkeler	75.239.010	86.645.274	100.404.811	117.786.056	141.789.049	156.816.897	164.846.887
Orta Gelirli Ülkeler	68.475.181	64.413.423	64.042.290	64.661.461	70.204.762	79.772.836	81.439.828
Düşük Gelirli Ülkeler	8.533.974	9.287.911	7.732.730	7.604.325	7.545.206	10.491.456	10.914.651
Sahra Altı Afrika	14.690.319	15.324.570	13.716.539	14.272.361	15.691.999	21.705.234	22.975.988
AFRİKA	15.690.623	16.352.814	14.800.306	15.462.306	17.007.249	23.436.088	24.650.223
Doğu Afrika	5.964.031	5.022.742	4.844.795	4.745.792	4.657.063	6.920.965	7.591.799
Uganda	558.307	634.620	634.703	652.968	529.160	1.197.162	1.692.120
Orta Afrika	1.460.530	2.646.108	1.756.687	1.928.828	2.139.979	3.436.978	3.539.697
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	754.194	1.816.963	744.387	622.869	588.950	824.492	879.223
Kuzey Afrika	2.403.200	2.081.640	1.885.650	1.731.939	1.893.613	2.354.732	2.410.056
Libya	457.075	508.041	567.436	625.212	683.998	771.146	788.419
Afrika'nın Güneyi	1.392.359	1.191.582	1.222.314	1.439.426	2.357.093	4.112.793	4.338.205
Güney Afrika	1.163.883	1.003.807	1.001.825	1.210.936	2.096.886	3.816.696	4.036.696
Batı Afrika	4.470.503	5.410.742	5.090.860	5.616.321	5.959.501	6.610.620	6.770.466
Fil Dişi Sahilleri	1.816.426	2.076.394	1.994.135	2.010.824	2.095.185	2.175.399	2.197.152
ASYA	48.108.431	46.422.010	49.198.332	53.243.730	65.921.788	76.558.152	79.586.709
Merkez Asya	6.630.683	5.890.035	5.183.872	5.238.699	5.262.414	5.393.504	5.462.972
Kazakistan	3.619.200	3.245.250	2.871.300	3.102.962	3.334.623	3.546.778	3.635.168
Doğu Asya	3.959.345	4.658.475	5.393.081	6.229.524	7.061.814	7.600.768	7.776.716
Çin, Hong Kong SAR	2.218.473	2.443.798	2.669.122	2.721.235	2.779.950	2.838.665	2.883.051
Güney Asya	19.436.343	15.343.019	15.278.020	13.722.011	14.307.646	14.173.830	13.582.402
Hindistan	7.493.204	6.952.238	6.411.272	5.923.642	5.436.012	5.240.960	5.188.550
Güney Doğu Asya	2.876.616	3.700.057	4.926.833	6.522.343	8.673.693	9.609.923	9.873.600
Tayland	528.693	809.720	1.257.821	2.163.447	3.224.131	3.486.526	3.588.873
Batı Asya	15.205.444	16.830.424	18.416.526	21.531.153	30.616.221	39.780.127	42.891.019

Suudi Arabistan	4.998.445	5.122.702	5.263.387	6.501.819	8.429.956	10.771.366	12.185.284
AVRUPA	49.232.191	52.867.154	56.314.416	63.201.280	70.747.947	74.501.508	77.895.217
Doğu Avrupa	21.995.312	21.344.124	20.428.480	19.747.392	19.127.781	19.880.519	20.121.711
Rusya Federasyonu	11.524.948	11.928.927	11.900.297	11.667.588	11.194.710	11.643.276	11.651.509
Kuzey Avrupa	6.645.605	7.194.824	7.900.973	9.588.814	11.810.676	13.188.813	13.946.390
İngiltere	3.650.286	4.155.293	4.730.165	5.926.156	7.604.583	8.411.021	8.841.717
Güney Avrupa	4.340.454	5.985.675	7.517.054	11.974.334	16.205.444	15.830.496	15.957.631
İspanya	821.605	1.020.067	1.657.285	4.107.226	6.280.065	5.891.208	5.947.106
Batı Avrupa	16.250.820	18.342.531	20.467.909	21.890.740	23.604.046	25.601.680	27.869.485
Almanya	5.936.181	7.464.406	8.992.631	9.402.447	9.812.263	10.220.418	12.165.083
LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER	7.169.728	6.694.640	6.579.328	7.237.476	8.246.652	9.272.027	9.508.189
Karayıpler	1.056.555	1.154.700	1.256.547	1.333.118	1.353.589	1.385.784	1.399.747
Dominik Cumhuriyeti	291.151	323.381	355.611	376.001	393.720	415.564	424.964
Merkez Amerika	1.829.911	1.298.916	1.107.577	1.385.713	1.749.940	2.043.212	2.092.819
Meksika	695.674	458.549	538.051	712.487	969.538	1.193.155	1.224.169
Güney Amerika	4.283.262	4.241.024	4.215.204	4.518.645	5.143.123	5.843.031	6.015.623
Arjantin	1.649.919	1.595.069	1.540.219	1.673.088	1.805.957	2.086.302	2.164.524
KUZEY AMERİKA	27.610.542	33.341.147	40.351.848	45.363.387	50.970.996	55.766.224	57.664.154
Amerika Birleşik Devletleri	23.251.026	28.451.053	34.814.053	39.258.293	44.183.643	48.178.877	49.776.970
OKYANUSYA	4.730.858	5.022.263	5.360.027	6.023.421	7.124.634	8.051.745	8.410.933
Avustralya/Yeni Zelanda	4.473.260	4.741.947	5.065.063	5.717.982	6.830.423	7.750.276	8.102.983
Avustralya	3.955.213	4.153.330	4.386.250	4.878.030	5.882.980	6.710.540	7.035.560

Kaynak: Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü Ekonomik ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Göçmenler Raporu 2017

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi dünya üzerinde yaklaşık 257 milyon göçmen bulunmaktadır. 1990 yılı verileriyle 2017 yılı verileri karşılaştırıldığında göçmenlerdeki artışın %100 den fazla olduğu görülmektedir. Yine tablodaki veriler incelendiğinde az gelişen ülkelerdeki göçmen artış rakamının orta gelişmiş ve gelişen ülkelere nazaran daha az olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek gelirli ülkelerdeki göçmen sayısı yaklaşık olarak 164 milyondur. Yani 257 milyon göçmenin 167 milyonluk kısmı yüksek gelirli ülkelerde yaşamaktadır.

En fazla göç alan ülke Amerika Birleşik Devletleridir. Bunu ikinci sırada Suudi Arabistan üçüncü sırada Almanya takip etmektedir. Dünya üzerinde en fazla göç alan ülkelerin barındırdığı göçmen nüfusu ve toplam nüfustaki göçmen payı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Göçün kadınlar ve erkekler üzerindeki etkileri farklıdır. Bu etkiler birçok faktöre bağlıdır. Bunlar faktörler arasında göçün türü (kalıcı, geçici, düzensiz, düzenli, çatışma kaynaklı, bağımlı olunan eş gibi), göçmen kabul eden ya da gönderen ülkelerin tutum ve politikaları, hane içindeki cinsiyet ilişkileri sayılabilir. Göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde nasıl uyum sağladıkları, anavatanlarıyla ne kadar temas halinde kaldıkları veya geri dönüşe ne derece yatkın oldukları göçmenlerin cinsiyet farklılıklarına göre değişebilmektedir (Jolly ve Reeves, 2005: 15). Dünya üzerinde kadınların yıllar itibariyle en fazla göç ettikleri ülkeler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 4: En Fazla Kadın Göçmen Alan Ülkeler (1990-2017)

	ULUSLARARASI GÖÇMEN RAKAMLARI (KADINLAR)						
	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2017
DÜNYA	75.086.026	79.305.317	85.076.784	93.254.862	106.435.428	119.988.148	124.636.567
Gelişmiş Bölgeler	42.121.221	47.225.596	52.858.984	59.408.174	67.309.653	72.719.861	75.628.927
Az Gelişmiş Bölgeler	32.964.805	32.079.721	32.217.800	33.846.688	39.125.775	47.268.287	49.007.640
Gelir Düzeyi Yüksek Ülkeler	36.450.724	42.262.993	49.173.151	57.289.846	67.947.194	75.092.796	78.673.206
Orta Gelirli Ülkeler	34.222.945	32.168.908	31.782.350	31.947.930	34.408.515	39.300.050	40.132.478
Gelir Seviyesi Düşük Ülkeler	4.269.524	4.698.211	3.906.530	3.769.830	3.829.377	5.329.554	5.560.221
Sahra Altı Afrika	6.945.013	7.287.746	6.506.087	6.621.680	7.371.925	10.341.448	10.975.090
AFRİKA	7.411.059	7.735.883	6.943.948	7.051.718	7.856.054	11.000.006	11.617.889
Doğu Afrika	2.892.842	2.437.689	2.364.211	2.216.332	2.290.847	3.450.479	3.802.487
Uganda	268.223	313.260	320.378	330.547	267.514	631.729	898.269
Orta Afrika	716.036	1.300.017	852.611	944.960	1.048.218	1.667.524	1.714.376
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	391.077	915.584	379.295	320.579	304.706	423.434	451.346
Kuzey Afrika	1.172.557	975.832	836.696	696.117	767.710	968.908	1.010.238
Sudan	706.511	527.695	398.835	266.079	283.581	310.350	367.439
Afrika'nın Güneyi	551.460	477.388	500.500	602.355	999.893	1.830.512	1.930.664
Güney Africa	446.656	392.724	401.793	498.717	880.757	1.694.596	1.792.275
Batı Africa	2.078.164	2.544.957	2.389.930	2.591.954	2.749.386	3.082.583	3.160.124
Fildişi Sahilleri	804.677	925.684	889.535	897.234	934.819	970.783	980.490
ASYA	22.394.720	21.580.204	22.729.585	24.099.437	28.154.851	32.686.496	33.735.032
Merkez Asya	3.658.183	3.254.451	2.867.989	2.830.490	2.773.937	2.796.852	2.831.005
Kazakistan	1.953.036	1.751.241	1.549.445	1.629.521	1.709.597	1.788.596	1.833.169
Doğu Asia	1.953.459	2.391.949	2.841.526	3.298.193	3.743.573	4.042.661	4.137.189
Çin, Hong Kong SAR	1.093.929	1.268.711	1.443.493	1.536.114	1.632.411	1.718.708	1.745.582
Güney Asya	9.118.637	7.261.928	7.182.444	6.570.641	6.814.190	6.914.444	6.616.275
Hindistan	3.578.808	3.343.260	3.107.712	2.877.949	2.648.186	2.556.280	2.530.717

Güney-Doğu Asya	1.365.512	1.783.437	2.422.224	3.178.392	4.171.170	4.617.962	4.747.382
Tayland	245.207	383.430	610.093	1.077.281	1.599.376	1.735.339	1.786.550
Batı Asya	6.298.929	6.888.439	7.415.402	8.221.721	10.651.981	14.314.577	15.403.181
Suudi Arabistan	1.673.572	1.706.217	1.745.619	2.032.014	2.496.675	3.309.864	3.843.720
AVRUPA	25.278.517	27.218.398	29.056.240	32.610.041	36.659.671	38.822.374	40.510.569
DoğuAvrupa	11.794.049	11.321.792	10.727.855	10.384.599	10.089.706	10.478.183	10.590.768
Rusya Federasyonu	5.869.526	6.003.475	5.917.446	5.860.991	5.680.309	5.928.065	5.932.256
Ukrayna	3.939.317	3.527.493	3.158.723	2.882.242	2.746.293	2.801.218	2.829.229
Kuzey Avrupa	3.469.184	3.790.650	4.189.794	5.024.401	6.134.348	6.853.138	7.247.757
İngiltere	1.893.838	2.176.582	2.501.537	3.107.979	3.937.397	4.387.369	4.636.299
Güney Avrupa	2.277.643	3.128.823	3.906.146	6.142.322	8.332.950	8.396.210	8.475.389
İtalya	785.807	965.400	1.144.999	2.134.495	3.124.009	3.167.527	3.215.562
Batı Avrupa	7.737.641	8.977.133	10.232.445	11.058.719	12.102.667	13.094.843	14.196.655
Almanya	2.643.053	3.566.009	4.488.965	4.726.269	4.963.574	5.182.457	6.109.816
Latin Amerika Ve Karayipler	3.572.691	3.344.871	3.295.209	3.640.483	4.151.880	4.670.013	4.789.208
KARAYIPLER	506.889	558.008	610.999	650.167	660.823	675.391	681.199
Dominik Cumhuriyeti	109.474	124.539	139.603	147.821	154.978	163.674	167.376
Merkez Amerika	926.578	655.672	552.691	693.569	875.487	1.020.616	1.045.225
Meksika	347.321	228.960	267.155	352.845	478.847	588.486	603.782
Güney Amerika	2.139.224	2.131.191	2.131.519	2.296.747	2.615.570	2.974.006	3.062.784
Arjantina	861.789	842.042	822.295	898.278	974.261	1.125.992	1.168.208
KUZEY AMERIKA	14.113.223	16.939.146	20.367.918	22.818.659	26.026.345	28.717.994	29.695.718
Amerika Birleşik Devletleri	11.878.041	14.418.894	17.503.268	19.643.415	22.489.474	24.763.942	25.585.361
OCEANIA	2.315.816	2.486.815	2.683.884	3.034.524	3.586.627	4.091.265	4.288.151
Avustralya/Yeni Zelanda	2.201.841	2.359.437	2.545.236	2.891.102	3.449.346	3.951.259	4.145.277

Kaynak: Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü Ekonomik ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Göçmenler Raporu 2017

Avrupa ve Kuzey Amerika bölgelerinde kadın göçmenlerin oranı erkek göçmenlerden daha fazladır. Fakat Afrika ve Batı Asya'da özellikle Batı Asya'da göçmenler ağırlıklı olarak erkeklerden oluşmaktadır. Kadın göçmenlerin oranı gelişmiş ülkelerde artarken az gelişmiş ülkelerde düşüş yaşanmaktadır.2000 yılında kadın tüm göçmenler içerisinde kadın göçmenlerin oranı %49 iken 2015 yılında %48'e düşmüştür. (Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Raporu, 2015: 10).

Dünya genelinde göçmen kadınlar 2017 itibariyle 124 milyona ulaşmıştır. Kadınlar daha çok yüksek gelirli ülkelere göç etmektedirler.Bazı gelişmiş ülkelerin göçmenler için kabul ettiği aile yasalarıyla birlikte ailecek göç edebilmeleri kadınların göç etmelerinde etkili olmaktadır. Çünkü az gelişmiş bölgelerde

yaşayan bir çok kadın hala ekonomik anlamda eşine bağlı olabilmektedir. Bu yüzden kadınlar aileleri için eşleriyle birlikte ve ya onların ardından göç edebilmektedir.

Ekonomik açıdan daha özgür olan kadınlar ferdi olarak göç etmek isterken gelişmiş ülkelerdeki ekonomik ve sosyal imkanlardan faydalanmak isteyebilirler. Bu da kadınların yüksek gelirli veye gelişmiş ülkelere göç etmelerine neden olmaktadır.

Kadınların en fazla göç ettiği ülke Amerika Birleşik Devletleridir. Bunu ikinci sırada Almanya ve üçüncü sırada Rusya takip etmektedir.

Tablo 5: En Fazla Göç Alan Ülkeler (Erkekler İçin)

DÜNYA	ULUSLARARASI GÖÇMEN RAKAMLARI(ERKEKLER)						
	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2017
WORLD	77.456.347	81.394.711	87.527.473	97.276.738	113.583.838	127.597.596	133.078.858
GELİŞMİŞ BÖLGELER	40.270.398	45.105.749	50.558.910	56.887.391	63.373.864	67.530.336	70.354.903
AZ GELİŞMİŞ BÖLGELER	37.185.949	36.288.962	36.968.563	40.389.347	50.209.974	60.067.260	62.723.955
Gelir Seviyesi Yüksek Ülkeler	38.788.286	44.382.281	51.231.660	60.496.210	73.841.855	81.724.101	86.173.681
Orta Gelirli Ülkeler	34.252.236	32.244.515	32.259.940	32.713.531	35.796.247	40.472.786	41.307.350
Düşük Gelirli Ülkeler	4.264.450	4.589.700	3.826.200	3.834.495	3.715.829	5.161.902	5.354.430
Sahra Altı Afrika	7.745.306	8.036.824	7.210.452	7.650.681	8.320.074	11.363.786	12.000.898
AFRİKA	8.279.564	8.616.931	7.856.358	8.410.588	9.151.195	12.436.082	13.032.334
Doğu Afrika	3.071.189	2.585.053	2.480.584	2.529.460	2.366.216	3.470.486	3.789.312
Uganda	290.084	321.360	314.325	322.421	261.646	565.433	793.851
Orta Africa	744.494	1.346.091	904.076	983.868	1.091.761	1.769.454	1.825.321
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	363.117	901.379	365.092	302.290	284.244	401.058	427.877
Kuzey Afrika	1.230.643	1.105.808	1.048.954	1.035.822	1.125.903	1.385.824	1.399.818
Libya	242.707	300.906	368.950	445.597	489.737	549.153	561.454
Afrika'nın Güneyi	840.899	714.194	721.814	837.071	1.357.200	2.282.281	2.407.541
Güney Afrika	717.227	611.083	600.032	712.219	1.216.129	2.122.100	2.244.421
Batı Afrika	2.392.339	2.865.785	2.700.930	3.024.367	3.210.115	3.528.037	3.610.342
Fildişi Sahili	1.011.749	1.150.710	1.104.600	1.113.590	1.160.366	1.204.616	1.216.662
ASYA	25.713.711	24.841.806	26.468.747	29.144.293	37.766.937	43.871.656	45.851.677
Merkez Asya	2.972.500	2.635.584	2.315.883	2.408.209	2.488.477	2.596.652	2.631.967
Kazakistan	1.666.164	1.494.009	1.321.855	1.473.441	1.625.026	1.758.182	1.801.999
Doğu Asya	2.005.886	2.266.526	2.551.555	2.931.331	3.318.241	3.558.107	3.639.527
Çin, Hong Kong SAR	1.124.544	1.175.087	1.225.629	1.185.121	1.147.539	1.119.957	1.137.469
Doğu Asya	10.317.706	8.081.091	8.095.576	7.151.370	7.493.456	7.259.386	6.966.127

Hindistan	3.914.396	3.608.978	3.303.560	3.045.693	2.787.826	2.684.680	2.657.833
Güney-Doğu Asya	1.511.104	1.916.620	2.504.609	3.343.951	4.502.523	4.991.961	5.126.218
Tayland	283.486	426.290	647.728	1.086.166	1.624.755	1.751.187	1.802.323
Batı Asya	8.906.515	9.941.985	11.001.124	13.309.432	19.964.240	25.465.550	27.487.838
Suudi Arabistan	3.324.873	3.416.485	3.517.768	4.469.805	5.933.281	7.461.502	8.341.564
Birleşik Arap Emirlikleri	932.046	1.309.952	1.757.144	2.388.278	5.463.515	5.970.310	6.207.324
AVRUPA	23.953.674	25.648.756	27.258.176	30.591.239	34.088.276	35.679.134	37.384.648
Doğu Avrupa	10.201.263	10.022.332	9.700.625	9.362.793	9.038.075	9.402.336	9.530.943
Rusya Federasyonu	5.655.422	5.925.452	5.982.851	5.806.597	5.514.401	5.715.211	5.719.253
Kuzey Avrupa	3.176.421	3.404.174	3.711.179	4.564.413	5.676.328	6.335.675	6.698.633
İngiltere	1.756.448	1.978.711	2.228.628	2.818.177	3.667.186	4.023.652	4.205.418
Güney Avrupa	2.062.811	2.856.852	3.610.908	5.832.012	7.872.494	7.434.286	7.482.242
İspanya	390.448	499.114	838.058	2.140.680	3.238.238	2.884.000	2.892.146
Batı Avrupa	8.513.179	9.365.398	10.235.464	10.832.021	11.501.379	12.506.837	13.672.830
Almanya	3.293.128	3.898.397	4.503.666	4.676.178	4.848.689	5.037.961	6.055.267
Latin Amerika ve Karayipler	3.597.037	3.349.769	3.284.119	3.596.993	4.094.772	4.602.014	4.718.981
Karayipler	549.666	596.692	645.548	682.951	692.766	710.393	718.548
Dominik Cumhuriyeti	181.677	198.842	216.008	228.180	238.742	251.890	257.588
Merkez Amerika	903.333	643.244	554.886	692.144	874.453	1.022.596	1.047.594
Meksika	348.353	229.589	270.896	359.642	490.691	604.669	620.387
Güney Amerika	2.144.038	2.109.833	2.083.685	2.221.898	2.527.553	2.869.025	2.952.839
Arjantin	788.130	753.027	717.924	774.810	831.696	960.310	996.316
KUZEY AMERİKA	13.497.319	16.402.001	19.983.930	22.544.728	24.944.651	27.048.230	27.968.436
Amerika Birleşik Devletleri	11.372.985	14.032.159	17.310.785	19.614.878	21.694.169	23.414.935	24.191.609
OKYANUSYA	2.415.042	2.535.448	2.676.143	2.988.897	3.538.007	3.960.480	4.122.782
Avustralya/Yeni Zelanda	2.271.419	2.382.510	2.519.827	2.826.880	3.381.077	3.799.017	3.957.706
Avusturya	2.013.196	2.093.280	2.189.900	2.419.190	2.922.030	3.296.230	3.441.530

Kaynak: Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü Ekonomik ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Göçmenler Raporu 2017

Tablo 6'ya göre dünya üzerinde 133.078.858 erkek göçmen yaşamaktadır. 158 milyon erkek göçmenin 86 milyona yakını yüksek gelirli ülkelerde yaşamaktadır. Kadın göçmenler gibi erkek göçmenler de en fazla Amerika Birleşik Devletlerine göç etmişlerdir. Amerika Birleşik Devletlerinde 24.191.609 erkek göçmen bulunmaktadır. Bu sıralamayı Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri takip etmektedir.

Arap ülkelerinin petrolle olan ilişkisi inşaat ve hizmet sektörlerinin de büyümesini sağlamıştır. Bu büyümeye paralel olarak iş gücü açığı ortaya çıkmıştır. Arap ülkeleri iş gücü açığını kapatılmak için göçmen alımını kabul edebilmektedir.

Ancak bu bölgelerde göçmenlerin sosyala ve politik haklarının bulunmadığı bilinmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan ve çalışma amacıyla Arap ülkelerine göç eden göçmenler bile bu eşit olmayan durumdan rahatsız olabilmektedir (Fred Halliday, Labor Migration In The Arab World, <http://www.merip.org/mer/mer123/labor-migration-arab-world> 11.04.2018).

GÖÇ ORANI, ENFLASYON, EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tablo 6: 2018 Yılında En Yüksek Enflasyona Sahip Olan Ülkeler

Enflasyon Oranı, Tüketici Fiyat Endeksi (Yıllık Yüzde Değişim)	2017	2018
Angola	30,9	20,6
Arjantin	26,9	17,8
Azerbaycan	9	12
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	41,7	44
Mısır	23,5	21,3
Etiyopya	8,1	8
Gambiya	8,3	7,1
Gana	11,8	9
Gine	8,5	8,2
Haiti	14,7	9
İran	10,5	10,1
Kazakistan	7,3	6,5
Liberya	12,8	9,9
Libya	32,8	32,1
Madagaskar	7,8	6,8
Malavi	13	9,6
Mozambik	17,5	10,5
Nijerya	16,3	14,8
Ruanda	7,1	6
Sierra Leone	16,9	10,6
Güney Sudan	182,2	45
Sudan	26,9	19
Surinam	22,3	9,3
Tacikistan	8,9	8
Tonga Krallığı	7,5	2,7
Türkiye	10,9	9,3
Ukrayna	12,8	10
Özbekistan	13	12,7
Venezuela	652,7	2349,3
Yemen	20	29,5
Afrika Bölgesi	12,7	11,2
Merkez Asya	10,1	8,8

Kaynak : IMF 2017 Enflasyon Raporu

Venezuela Güney Amerika'daki petrol rezervlerinin %93'üne sahiptir ve Güney Amerikadaki petrol üretiminin %29'unu karşılamaktadır. Fakat Venezuela ekonomisi petrol fiyatlarındaki dalgalanmalarla birlikte çöküşe geçmiştir. Günümüzde dünyada en fazla enflasyon oranına sahip olan ülke Venezuela'dır. Venezueladaki enflasyon oranı herhangi bir ülkedeki enflasyon oranının 10 katı yani %250 fazlası olabilmektedir.

Güney Sudan'ın ekonomik kriz içinde olması, ülkedeki politik iç çatışmalar, kuraklık ve açlık seviyesinin yüksek olması Güney Sudan'da enflasyon oranının yüksek olmasına neden olmaktadır (Euronews, <http://tr.euronews.com/2017/02/20/guney-sudan-kitlik-ve-siddetle-ic-ice-yasayan-ulke>, 12.04.2018).

Tablo 7: 2017 Yılında En Fazla Göç Alan Ülkeler ve Enflasyon Oranları

Enflasyon Oranı, Tüketici Fiyat Endeksi (Yıllık Yüzde Değişim)	2016	2017	2018
Avustralya	1,3	2	2,2
Kanada	1,4	1,6	1,8
Fransa	0,3	1,2	1,3
Almanya	0,4	1,6	1,5
Hindistan	4,5	3,8	4,9
İtalya	-0,1	1,4	1,2
Ürdün	-0,8	3,3	1,5
Kazakistan	14,6	7,3	6,5
Kuveyt	3,5	2,5	2,7
Pakistan	2,9	4,1	4,8
Rusya Federasyonu	7	4,2	3,9
Suudi Arabistan	3,5	-0,2	5
Güney Afrika	6,3	5,4	5,3
İspanya	-0,2	2	1,5
Thailand	0,2	0,6	1
Türkiye	7,8	10,9	9,3
Ukrayna	13,9	12,8	10
Birleşik Arap Emirlikleri	1,8	2,1	2,9
İngiltere	0,7	2,6	2,6
Amerika Birleşik Devletleri	1,3	2,1	2,1
Gelişmiş Ekonomiler	0,8	1,7	1,7
Avrupa Birliği	0,2	1,7	1,7
Gelişmiş Ekonomiler (G7)	0,8	1,7	1,7
Dünya	2,8	3,1	3,3

Kaynak : IMF Enflasyon Raporu

En Yüksek Enflasyon Oranı Kazakistan: Kazakistan bulunduğu bölgedeki ülkelere göre lider sayılabilecek bir ülkedir. Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan'da ekonomik gerileme, siyasi ve ekonomik değişimlerin olmaması bu ülkelerden Kazakistan'a göçü arttırmaktadır. Kazakistan'ın işçi göçü alımında bazı ülkeler için vize şartı aranmaması da Kazakistan'a yapılan işçi göçünü arttırmaktadır.

Kazakistan'a gelen göçmenlerin çoğu inşaat ve hizmet sektöründe çalışmaktadır. 2008 verilerine göre Kazakistan'a çalışma amaçlı gelen göçmenlerin %48'inin Türkiye'den olduğu bilinmektedir. Ayrıca Kazakistan Almanya ve İsrail gibi kendi vatandaşlarının ülkesine dönmelerini sağlayan üçüncü ülkedir. Sovyet Rusya'nın dağılımının ardından coğrafi ve demografik anlamda birçok değişim yaşanmıştır. Kazakistan Hükümeti ülkelerinden göç eden vatandaşların ülkelerine dönmesi adına bir göç politikası izlemektedir. Bu durumun sonucu olarak yıllar içinde 1 milyondan fazla Kazak vatandaşının tekrar ülkesine göç etmesini sağlamıştır (Delovarova Leyla: Kazakistan'ın Göç Sorunları: <http://ekoavrasya.net/duyuru.aspx?did=63&Pid=10&Lang=TR>, 16.04.2018).

Petrol fiyatlarındaki artış üretici fiyatları üzerinden tüketici fiyatlarını etkileyebilmektedir. Petrol firmaları için bir girdi olduğundan enerji fiyat artışları firmaların nihai mal ve hizmetlerin fiyatlarını ayarlamalarına, sonuç olarak tüketici fiyatlarının artmasına neden olabilmektedir (Doğanbey, 2015:98). Kazakistan'da 2016 ve 2017 yıllarına petrol ürünlerinin fiyatları ve enflasyon oranı bu şekilde paralellik göstermektedir.

Tablo 8: 2018 Yılı İtibariyle En Fazla Ekonomik Büyüme Sağlayan Ülkeler

Ekonomik Büyüme (Yıllık Yüzde Değişim)	2016	2017	2018
Bangladeş	7,2	7,1	7
Bhutan	6,2	5,9	11,2
Burkina Faso	5,9	6,4	6,5
Kamboçya	7	6,9	6,8
Çin	6,7	6,8	6,5
Fil Dişi Sahilleri	7,7	7,6	7,3
Cibuti	6,5	7	7
Etiyopya	8	8,5	8,5
Gana	3,5	5,9	8,9
Hindistan	7,1	6,7	7,4
Laos	7	6,9	6,9
Libya	-3	55,1	31,2
Macau Adası	-2,1	13,4	7
Myanmar Birliği Cumhuriyeti	6,1	7,2	7,6
Filipinler	6,9	6,6	6,7
Ruanda	5,9	6,2	6,8
Senegal	6,7	6,8	7
Sierra Leone	6,1	6	6,1
Tanzanya	7	6,5	6,8
Türkmenistan	6,2	6,5	6,3
Vietnam	6,2	6,3	6,3
Yemen	-9,8	-2	8,5
Dünya	2,4	3,0	3,1
Doğu Asya ve Pasifikler	6,3	6,4	6,2
Avrupa ve Merkez Asya	1,7	3,8	2,9
Latin Amerika and Karayipler	-1,5	0,9	2,0
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	5,0	1,8	3,0
Doğu Asya	7,5	6,5	6,9
Sahra Altı Africa	1,3	2,4	3,2

Kaynak : IMF Ekonomik Büyüme Raporu

Libya, Afrika kıtasında GSYİH oranı en yüksek olan ülkedir. Libya dünyadaki ve Afrika'daki en büyük petrol rezervlerine sahiptir. Libya ekonomisinin %94'ü petrol üretimine bağlıdır. 2011'de Arap Baharı'nın bir parçası olarak Libya iç savaşa girmiştir. Dolayısıyla bu dönemlerde Libya'da petrol üretiminde ve GSYİH

oranında daralma meydana gelmiştir. Fakat Arap Baharının etkilerinin yavaş yavaş sona ermesi ve petrol endüstrisinin toparlanmasıyla birlikte Libya’da ekonomik büyüme artarak devam etmektedir(Tranding Economics,<https://tradingeconomics.com/libya/gdp-constant-prices>).

Tablo 9: 2017 Yılı İtibariyle En Fazla Göç Alan Ülkelerin Ekonomik Büyüme Oranları

Ekonomik Büyüme Oranları (Yıllık Yüzde Değişim)	2016	2017	2018
Dünya	3,2	3,6	3,7
Avustralya	2,5	2,2	2,9
Kanada	1,5	3	2,1
Fransa	1,2	1,6	1,8
Almanya	1,9	2	1,8
Hindistan	7,1	6,7	7,4
İtalya	0,9	1,5	1,1
Ürdün	2	2,3	2,5
Kazakistan	1,1	3,3	2,8
Kuveyt	2,5	-2,1	4,1
Pakistan	4,5	5,3	5,6
Rusya Federasyonu	-0,2	1,8	1,6
Suudi Arabistan	1,7	0,1	1,1
Güney Afrika	0,3	0,7	1,1
İspanya	3,2	3,1	2,5
Tayland	3,2	3,7	3,5
Türkiye	3,2	5,1	3,5
Ukrayna	2,3	2	3,2
Birleşik Arap Emirlikleri	3	1,3	3,4
İngiltere	1,8	1,7	1,5
Amerika Birleşik Devletleri	1,5	2,2	2,3

Kaynak : IMF Ekonomik Büyüme Raporu

Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri hala en büyük ekonomiye sahiptir. Fakat ABD ve Almanya gibi gelişmiş ekomiye sahip olan ülkeleri rtık Çin, Hindistan, Brezilya gibi ülkeler gelişen ekonomileriyle birlikte takip etmektedir. Kimi ülkelerdeki negatif büyüme oranına rağmen Hindistan etkileyici bir ekonomik büyüme sergilemektedir.

Hindistandaki tarım sektörü hala küresel bir güçtür. Hindistan (Çin hariç) dünyanın herhangi bir ülkesinden daha fazla buğday ve çay üretebilmektedir.

Hindistanın'ın ekonomik büyüme sağlamasının nedenlerinden biri 2009 yılından beri uygulduğu politika ile kamu tekelleşmesine son vererek, ticareti teşvik etmesidir. Ayrıca Hindistandaki artan iş gücü sanayi ve hizmet sektörlerinde genişleme olmasını sağlamıştır. Ancak Hindistan'da ekonomik büyümeye ve hızla artan nüfusa rağmen işsizlik oranı hala yüksektir (The Statics Portal,<https://www.statista.com/statistics/263617/gross-domestic-product-gdp-growth-rate-in-india/>).

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : EKONOMETRİK ANALİZ

4.1. GÖÇ, EKONOMİK BÜYÜME VE ENFLASYON İLİŞKİSİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ

Bu çalışmada ilk defa, 1992-2015 yılları arasında en çok göç alan 8 ülkeyi (Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Hollanda, İngiltere ve ABD) incelenmiş, göçmenlerin enflasyon ve ekonomik büyümeyi nasıl etkilediği analiz edilmiştir. Bunun için tüketici fiyat endeksi (CPI) ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GDP) değişkenleri veri olarak kullanılmıştır. CPI VE GDP değerlerine World Development Indicators ‘tan (WDI) ulaşılırken, en fazla göç alan 8 ülke için OECD verileri kullanılmıştır. Çalışmada önce serilerin durağanlığı Levin, Lin ve Chu (2002) (LLC) Birim Kök Testi ile incelenmiştir. Panel VAR ve Granger Nedensellik Testleriyle çalışma sonuçlandırılmıştır.

4.2. GÖÇ VE MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ LİTERATÜR

Kely (1965), Avustralya’ya ve ABD’ye 1865 ve 1935 yılları arasında gelen göçmenlerin bu ülkelerdeki ekonomik büyüme ve işsizlik üzerindeki etkilerini PANEL VAR yöntemi kullanarak incelemiştir. Bunun sonucu olarak bu tarihlerde Avustralya’da göçün işsizlik üzerinde pozitif bir etkisi olduğu sonucuna varırken ekonomik büyüme için negatif olduğu sonucuna varmıştır.

Marr ve Siklos (1994), Kanada’da göç ve işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi 1962-1990 dönemine ait verileri kullanarak zaman serileri yöntemiyle araştırmıştır. Çıkan sonuçlara göre, 1978 yılından önce göç-issizlik arasındaki ilişki negatifken, 1978 yılından sonra göç-işsizlik arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Feridun (2004), 1981-2001 yılları arasında Finlandi'ya yapılan göçler, bu göçlerin işsizlik ve ekonomik büyümeyle olan ilişkisini Granger Nedensellik Testiyle analiz etmiştir. Çıkan sonuçlara göre göç, işsizlik ekonomik büyümeye etki etmemektedir.

Soto ve Torches (2004) Şili'de konut sübvansiyonlarını, bölgelerarası göçü ve kişi başına düşen gelir büyümesini PANEL ARDL yöntemiyle incelemişlerdir. 1980lerin başında uygulanan konut sübvansiyonlarının bölgelerarası göçü ve kişi başına düşen milli gelir büyümesini sistematik olarak etkilediklerini düşünmüşlerdir. Konut sübvansiyonlarıyla konutları satmanın aileler için yasaklanmasıyla birlikte ailelerin göç etme eğiliminin azaldığını ve göçün bölgesel eşitsizlikler için eşitleyici bir güç olarak gittikçe daha az önemli olduğunu kanıtlamışlardır.

Dustmann, Fabbri, Preston (2005), 1983-2000 yılları arasında göçmen işçilerle İngiliz işçileri ve göçmen işçilerin ekonomik büyümeye etkisini OLS yöntemiyle araştırmışlardır. Çıkan sonuçlara göre göçmen işçilerle İngiliz işçilerin yetenekleri benzerdir ancak eğitim durumuna göre bazı farklılıklar olabilmektedir. Göçmen işçiler ekonomik gelişmeye pozitif etki etmektedir.

Konya (2006), 1960-1997 yılları arasında 24 OECD ülkesinin ekonomik büyümesi ve ihracat ilişkisini nedensellik testi kullanarak analiz etmiştir. Çıkan sonuçlara göre Portekiz, Kanada, Finlandiya, Hollanda ülkelerinde ekonomik büyüme ve ihracat arasında çift yönlü nedensellik bulunurken geri kalan ülkelerde tek yönlü nedenseelik bulunmuştur. Avustralya, Kore, Lüksemburg, İsviçre, İngiltere, ABD ülkelerinde ekonomik büyüme ile ihracat arasında tek yönlü ya da çift yönlü nedenselliğe rastlanılmamıştır.

Morley (2006) Avustralya, Kanada ve ABD ülkelerine 1932 ve 2002 yılları arasında yapılan göçün bu tarihlerdeki ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemiştir. Bunun için PANEL ARDL yöntemini kullanmıştır. Elde ettiği verilere göre bu üç ülke için göçmenler 1930 ve 2002 yılları arasında ekonomik büyümeye az olsa da pozitif etki etmiştir.

Bettin ve Zazzaro (2011), göçmenlerin işçi dövizlerinin ekonomik büyümeye olan etkisinin yerel finans sektörünün gelişim düzeyiyle ilişkisini araştırmıştır.

Araştırmaya 1991-2005 yılları arasında gelişmekte olan 66 ülke dahil edilmektedir. Araştırmada OLS analizi kullanılmaktadır. Buna göre işçi dövizlerinin ekonomik büyüme ve yerel finans sektörünün gelişimine etkisi pozitifdir.

Maria ve Lazorova (2011), gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gönderdikleri beyin göçünün ekonomik büyümeyle olan ilişkisini araştırmaktadır. Araştırmalarında OLS veri analizini kullanmışlar. Elde ettikleri sonuca göre gelişmiş ülkeler daha az etkilese de beyin göçü ekonomik büyümeye negatif etmektedir.

Chletsos ve Roupakias (2012), 1980-2011 yılları arasında Yunanistan'a gelen göçmenlerin işsizlik ve ekonomik büyümeyle olan ilişkisini araştırmıştır. Araştırmada eş bütünleme analizi, Granger nedensellik testini kullanmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre Yunanistan'a gelen göçmenler ile işsizlik ve ekonomik büyüme arasında herhangi bir nedensellik bulunamamıştır.

Kundu, Banu, Sehreen (2012), 1976-2012 yılları arasında Bangladeş'e gönderilen göçmen havalelerinin ekonomik büyümeyle olan ilişkisini araştırmışlardır. Analizlerinde OLS yöntemini kullandılar. Araştırmanın sonucuna göre, göçmen havaleleri ile ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Nyamango, Misati, Kipyegon ve Ndirangu (2012), 1980-2012 yılları arasında Afrika kıtasına gönderilen göçmen havalelerinin ekonomik büyüme ve finansal gelişim üzerindeki etkisini incelemiştir. Bunun için Afrika kıtasındaki 36 ülke Panel Veri Analizi yöntemiyle araştırmışlar. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre göçmen havalelerinin ekonomik büyüme ve finansal gelişim üzerindeki etkisi negatiftir.

Brucher ve Ager (2013), 1870 ve 1920 kültürel çeşitlilikteki değişimlerin, 1870-1920 döneminde ABD'ye kitlesel göç dalgasını kültürel çeşitlilikte makul bir dışsal varyasyon kaynağı olarak kullanarak, ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Panel VAR yöntemini kullandılar. Göçmenler Avrupa ülkelerinden ABD'ye akın ettikleri için ABD nüfusunun kültürel bileşimi önemli ölçüde değişmiştir. ABD ülkelerinin kültürel fraksiyonelleştirilmesindeki artışların

kişi başına düşen geliri önemli ölçüde artırdığını, kültürel kutuplaşmadaki artışın kişi başına anlamlı bir negatif çıktısına sahip olduğunu göstermişler.

Boubtane, Coulibaly ve Rault (2013) göçün ev sahibi ülke için işsizlik ve ekonomik büyümesine etkisine PANEL VAR yöntemi kullanarak incelemişlerdir. Bunun için 1987-2009 yılları arasındaki OECD ülkelerini veri olarak kullanmışlardır. Sonuç olarak göçün ev sahibi ülke için GSYİH üzerinde pozitif etkisi olduğunu, işsizlik üzerinde negatif etkisi olduğu sonucuna varmışlardır.

Dietz ve Aldashev (2013) Kazaklar ve Ruslar için 16-20 idari bölgeyi kapsayacak şekilde bölgeler arası göç ekonomik ve mekansal belirleyicileri kullanarak incelemişlerdir. Araştırmalarında 2008-2010 yılları arasındaki bölgeler arası göçü analiz etmişlerdir. Panel VAR yöntemini kullanmışlardır. Buna göre geleneksel ekonomik teorilere paralel olarak ekonomik faktörlerle göç arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Barguelli, Zaiem ve Zmami (2013) çalışmalarında , işçi dövizlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla, ekonomik büyüme, işçi dövizleri ve eğitim arasındaki ilişkiyi belirlemek için Giulliano ve Arranz'ın modelinin (2009) değiştirilmiş bir versiyonunu kullanmışlar. Çalışmaları iki grubu kapsamaktadır. Bu grupları 1990-2006 dönemi için Panel Veri yöntemiyle analiz etmişlerdir. Birinci grup, GSYİH'ya oranla en fazla işçi döviz havesi alan ülkeler olarak bilinen on ülkeden oluşmaktadır. Bunlar: Lesotho, Haiti, Ürdün, Jamaika, El Salvador, Honduras, Filipinler, Dominik Cumhuriyeti, Albany ve Nepaldir. İkinci grup, en büyük işçi göçmen alıcı ülkeler olarak bilinen 18 ülkeden oluşmaktadır. Bunlar:Hindistan, Çin, Meksika, Filipinler, Fransa, İspanya, Almanya, Nijerya, Belçika, Bangladeş, Mısır, İngiltere, Pakistan, Fas, Brezilya, Portekiz, Kolombiya ve Amerika Birleşik Devletleridir. Elde edilen sonuçlar, işçi dövizlerinin sadece ilk ülke grubu için doğrudan ve dolaylı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu etkiler ikinci grup ülkeler için ortadan kalkmaktadır.

Koska, Artal-Tur, Saygın, Çağatay (2013), göçmen haveleleri, beşeri sermaye ve Mısır'daki çocukların iş gücüne katılım yaşı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmalarında OLS Veri Analizini kullanmışlardır. Araştırmadan çıkan sonuca

göre göç, Mısırda aile düzeninin bozulmasına etki etse de göçmen ebeveynlerin gönderdikleri havaleler Mısır'da çocukların eğitimlerine devam etmesine ve iş gücüne daha geç katılmalarına pozitif etki etmektedir.

Bashler ve Siam (2014) göçmen işçilerin 1984-2012 tarihleri arasında Ürdün ekonomik büyümesine olan etkisini araştırmışlardır. Bunun için FMOLS ekonomik modelini kullanmışlardır. Elde ettikleri analize göre göçmen işçiler ekonomik büyüme üzerinde pozitif fakat önemsiz bir etkiye sahiptir.

Damette ve Fromentin (2014), panel veri metodolojisini kullanarak, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 14 ülkesinin (Avustralya, Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, Norveç, İspanya, İsviçre, İngiltere, Amerika) aldıkları göç ve işgücü piyasası arasındaki etkileşimi incelemektedir. Ev sahibi ülkedeki ücretler ve işsizlik seviyeleri üzerindeki yeni ve uzun vadeli makroekonomik etkilerin eş zamanlı olarak değerlendirilmesinde, bir Eşsiz Vektör Hata Düzeltme Modelini (VECM) tahmin etmek ve nedensellik testleri yapmışlar. Sonuçlar, göçmenlerin artışının, kısa vadede hedef ülkelerdeki ücretleri artıracaklarını, ancak uzun vadede onları artırma olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Tervo(2014), 1985-1990 yılları arasında Finlandiya'daki işsizlik ve göç arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Tervo'nun araştırmasına göre ülkedeki işsizlik ve dışarıya göç arasında pozitif bir ilişki vardır.

Bove ve Elia (2016) göçmenlerle birlikte gelen kültürel çeşitliliğin ekonomik büyümeye olan ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmalarında 1960-2010 yılları arasında Amerika, Afrika ve Avrupa ülkelerini kullanmışlardır. Panel Veri yöntemini kullanan Bove ve Elia'ya göre göçmenlerin oluşturduğu kültürel çeşitliliğin ekonomiye olan etkisi pozitifdir.

Bettin ve Zazzora (2016), 1990-2000 yılları arasında doğal afetlerin düşük ve orta gelirli ülkelere gönderilen havaleler üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmaların 98 ülkeyi araştırarak Panel Veri Analizini kullanmışlardır. Buldukları sonuçlara göre düşük ve orta gelirli ülkelere gönderilen havaleler doğal afetlerden sonra artış göstermektedir. Bu da yeniden yapılanma sürecine olumlu katkı sağlamaktadır.

Hübler (2016), kırsal kesimden kente göç, uluslararası göç ve teknolojinin yayılması arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bunun için 2013 yılında Tayland, Vietnam, Laos ve Kamboçya ülkelerini veri olarak kullanmıştır. Panel veri yöntemini kullanmıştır. Araştırmasının sonucu olarak göçün teknolojinin yayılmasına pozitif etki ettiğini bulmuştur.

4.3. VERİ METODOLOJİ VE SONUÇLARI

Levin, Lin ve Chu (2002) (LLC) Birim Kök Testi

Literatürde sıklıkla kullanılan Levin, Lin ve Chu (2002)¹birim kök testinde “seri birim kök içerir” boş hipotezine karşı “seri birim kök içermez” alternatif hipotezini sınamaktadır. Tabloda, 0.05 ve 0.01 anlamlılık düzeyinde incelenen göç değişkeninin(LMIG) düzeyde durağan olmadığı görülmektedir. Panel VAR analizinin yapılabilmesi için tüm değişkenlerin aynı düzeyde durağan hale getirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle serilerin tümü birinci farklarında durağanlaştırılarak diğer analizler yapılmıştır. Böylece LLC birim kök testi sonuçlarına göre tüm değişkenlerimizin birinci farkları alındıktan sonra boş hipotezin reddedilebileceği gösterilmiştir.

LLC Birim Kök Test Sonuçları

Değişken		Sabitli	Sabit+trendli
LMIG	T-istatistik	-0.6966	-0.3908
	P-değer	0.2430	0.3480
LGDP	T-istatistik	-5.3415	-2.0430
	P-değer	0.0000*	0.0205**
LCPI	T-istatistik	-2.0917	-0.0491
	P-değer	0.0182**	0.4804
ΔLMIG	T-istatistik	-7.2390	-7.1157
	P-değer	0.0000*	0.0000*
ΔLGDP	T-istatistik	-4.7813	-4.6814
	P-değer	0.0000*	0.0000*
ΔLCPI	T-istatistik	-3.1983	-2.2378
	P-değer	0.0007***	0.0126**

Not: *0,1, **0,05, ***0,01 anlamlılık düzeyinde olasılık değerlerini (p-value) göstermektedir. Analiz Stata programı kullanılarak ve değişkenlere ait verilerin logaritmaları alınarak analiz yapılmıştır. “Δ” işareti değişkenlerin birinci farkı alınarak elde edilen sonuçları göstermektedir.

¹Levin, A., Lin, C.-F., & Chu, C.-S. J. (2002). Unit root tests in panel data: asymptotic and finite-sample properties. *Journal of Economics*, 1-24.

Seriler durağan hale getirildikten sonra gecikme uzunluğu belirlenmiştir. Gecikme sayısının belirlenmesi için BIC, AIC ve QIC kriterleri kullanılmıştır. Tabloda gecikme uzunluklarının belirlenmesinde kullanılan test sonuçları gösterilmektedir. Bu test ile tabloda gecikme sayısı (lag)1’de MBIC, MAIC, MQIC ve Hansen J Testi değeri minimum olduğu görülmektedir. Abrigo ve Love (2016)² çalışmasında gecikme sayısının belirlenmesinde MBIC, MAIC ve MQIC kriterlerinin minimum olması gerektiğini ifade etmektedir.

Gecikme Uzunluğunun Belirlenmesi İçin Yapılan Test Sonuçları

Gecikme Sayısı (lag)	CD	J	J pvalue	MBIC	MAIC	MQIC
1	0.557219	40.1792	0.0492921	-94.00576	-13.8208	-46.40344
2	0.6305407	13.92532	0.7339465	-75.53132	-22.07468	-43.79644
3	0.6918873	13.71296	0.1329083	-31.01536	-4.287038	-15.14792

Gecikme sayısının belirlenmesinden sonra diğer adım Panel VAR analizinin uygulanmasıdır. Panel VAR analizi sonuçları değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif ya da negatif olması hakkında bilgi vermektedir. Buna göre panel VAR testi sonuçlarının gösterildiği tabloda alınan göç %1 arttığında ülkelerin büyümesi %0,01 azalmaktadır. Yine enflasyon için alınan göç %1 arttığında enflasyon %0,04 azalmaktadır.

Panel VAR Test Sonuçları

Panel VAR Sonuçları				
Δ GDP	Katsayı (coef)	Std. Hata	Z	P> z
Δ LMIG	-0.0110	0.008	-1.34	0.18
Δ LCPI				
Δ LMIG	-0.00419	0.004	-1.04	0.30

Not: * 0.1 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

²Abrigo, M., & Love, I. (2016). Estimation of Panel Vector Autoregression in Stata: a Package of Programs. *University of Hawai'i at Mānoa Department of Economics Working Paper Series*, 1-28.

Granger (1969) nedensellik testi sonuçları iki değişken arasındaki ilişkinin yönü hakkında bilgi vermektedir. Granger nedensellik testine göre sonuçlar tabloda gösterilmektedir. Burada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken olduğu ve bağımlı değişkenin bağımsız değişken olarak yer aldığı elde edilen analizin sonuçları görülmektedir. Böylece değişkenler arasındaki ilişkinin hangi yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Granger Nedensellik-Wald Testi Sonuçları

Değişkenler	X ² katsayısı	Olasılık (p)
ΔLMIG		
Δ LGDP	4.026	0.045**
Δ LCPI	3.979	0.046**
ΔLGDP		
Δ LMIG	1.787	0.181
Δ LCPI	1.514	0.218
ΔLCPI		
Δ LMIG	1.075	0.300
Δ LGDP	15.896	0.000*

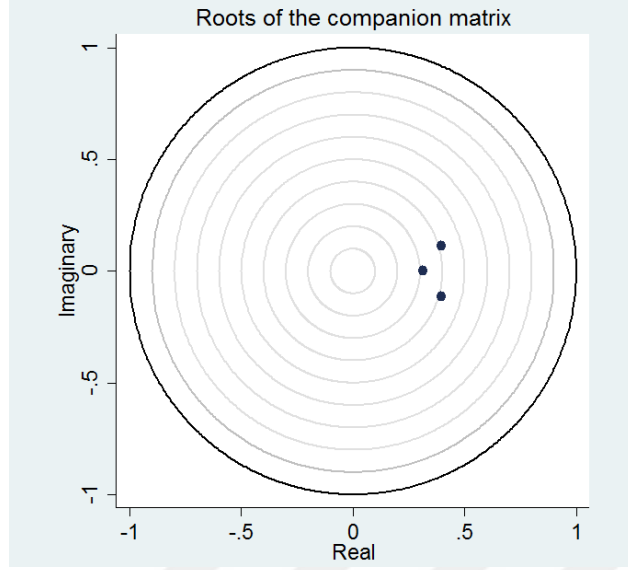
Not: ** 0.05, *0.1 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tabloya göre bağımlı değişken olan göç değişkeni (Δ LMIG) ile bağımsız değişken gayri safi yurt içi hâsıla (Δ LGDP) ve tüketici fiyat endeksi (Δ LCPI) arasında 0.05 anlamlılık düzeyinde tek yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Aynı şekilde 0.05 anlamlılık düzeyinde bağımlı değişken olan göç değişkeni (Δ LMIG) ile bağımsız tüketici fiyat endeksi (Δ LCPI) arasında da tek yönlü ilişki bulunmaktadır (Δ LMIG \rightarrow Δ LGDP ve Δ LMIG \rightarrow Δ LCPI). Ekonometrik modellerde verilerin durağan olması katsayıların öz değerlerine bağlı olmaktadır. Çalışmada yer alan değişkenlerin öz değerleri grafikte gösterilmektedir. Grafiğe göre tüm değişkenler çember içerisinde yer almakta ve Panel VAR durağanlık durumunu karşılanmaktadır. Ayrıca öz değerlerden bir tanesinin çember dışında yer alması modelin durağan olmadığını ifade etmektedir.

Değişkenlere Ait Öz değerler

Eigenvalue		
Real	Imaginary	Modulus
0.3968936	0.1120106	0.4123965
0.3968936	-0.1120106	0.4123965
0.3131384	0	0.3131384

Öz değer Durağanlık Grafiği (Eigenvalue stability condition)

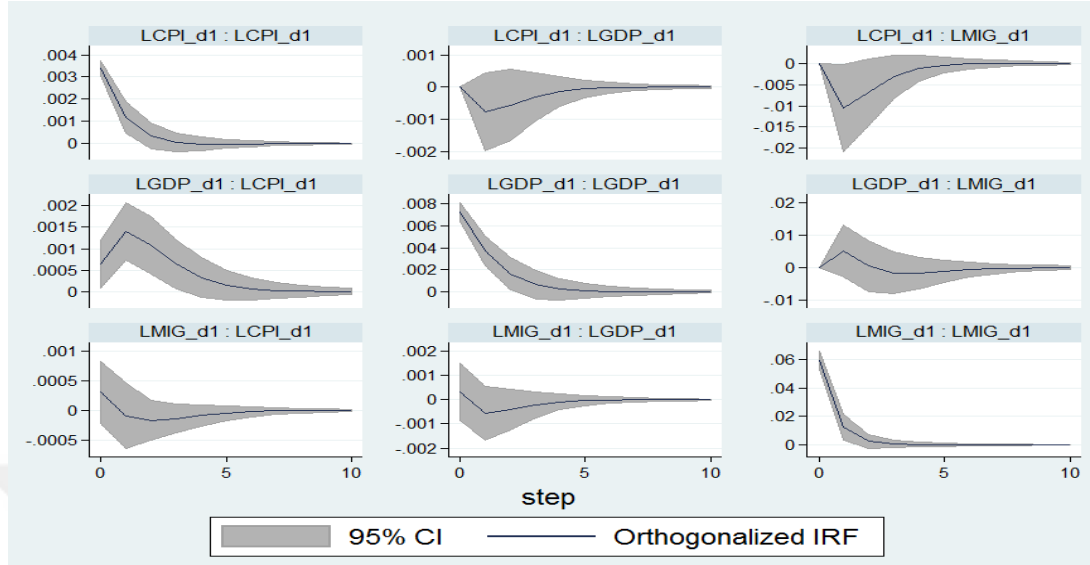
Çalışmada yer alan değişkenlere ait tahmini hata terimlerinin varyans ayrıştırılmasına göre varyans değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu tabloya göre son tahmin aralığında gayri safi yurt içi hâsıla ($\Delta LGDP$) 0.008'lik ve tüketici fiyat endeksi ($\Delta LCPI$) ise 0.043'lük bir kısmı göstermektedir.

Tahmin Hatası Varyans Ayrıştırması

Tepki değişkeni ve Tahmin aralığı	Etki Değişkeni	
	$\Delta LGDP$	$\Delta LCPI$
$\Delta LMIG$		
0	0	0
1	0	0
2	0.0067851	0.028904
3	0.0067389	0.0403822
4	0.0074286	0.0427314
5	0.0082045	0.0430272
6	0.0085803	0.0430392
7	0.0087058	0.0430343
8	0.0087391	0.0430328
9	0.0087465	0.0430326
10	0.008748	0.0430326

Son olarak çalışmada yer alan değişkenlerin açıklanan varyansa göre uzun dönem trendi grafikte gösterilmektedir. Bu grafiklerde değişkenlerin %95 anlamlılık düzeyinde, 0-10 tahmin aralığındaki değişimleri gösterilmektedir. Grafiklerde ilk değişken etkiyi, ikinci değişken tepkiyi göstermektedir. Grafiklere göre göç değişkeninde yaşanacak bir şokun başlangıçta bağımsız değişkenleri negatif etkileyerek daha sonra ise sabit bir şekilde etkileyeceği görülmektedir.

Değişkenler Arasındaki Etki-Tepki İlişkisinin Gösterimi

Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre göç son yıllarda giderek artmaktadır. Yapılan Granger Nedensellik Testlerine göre reel büyüme ve enflasyon arasındaki yönlü ilişki gözlenmektedir. Yani göçten büyümeye ve göçten enflasyona doğru nedensellikler tespit edilmiştir.

Etki- tepki analizlerine göre göç değişkenleri bir şokun başta negatif etkisi gözlenecek daha sonra etkisi sabit bir şekilde normale dönecektir.

SONUÇ

Elde edilen bulgulara göre göç son yıllarda giderek artmaktadır. Yapılan Granger Nedensellik Testlerine göre reel büyüme ve enflasyon arasında tek yönlü ilişki gözlenmektedir. Yani göçten büyümeye ve göçten enflasyona doğru nedensellikler tespit edilmiştir. Etki- tepki analizlerine göre göç değişkenleri bir şokun başta negatif etkisi gözlenecek daha sonra etkisi sabit bir şekilde normale dönecektir.

Araştırmaya konu olan 8 ülke için (Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Hollanda, İngiltere ve ABD) elde edilen bulgulara göre enflasyon negatif katsayılı çıkmıştır. Buna göre alınan göç %1 arttığında enflasyon %0,004 azalmaktadır. Yani göçmenler yeterince talebi arttırmayarak enflasyonun düşmesine neden olmaktadır.

Ekonomik büyüme için alınan göç %1 arttığında ülkelerin ekonomik büyümesi %0,01 azalmaktadır. Bu durum en çok göç alan 8 ülke için aldığı göç kitlesinin üretime yeterli katkıyı sağlayamayan ve yeterince katma değer üretemeyen vasıfsız göçmenler olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda bu 8 ülkenin reel ekonomik büyümelerini arttırmak amacıyla göç politikasında göçmenlerin vasfi düzeyine dikkat etmeleri ve buna göre göç politikaları düzenlemeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel Y(2018). Göç Sosyolojisi (Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul)

Aras ENG (2013). “A Multi-level and Multi-Sited Analysis Of The European Union’s Immigration and Asylum Policy Concerning Irregular Migration and It’s Implications For Turkey : Edirne and İzmir As Two Major Gateway Cities”. s.1, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Balkır C, Karaman ZT ve Kırkulak B(2009). “ Turkey, The New Destination For International Retirement Migration. In Migration and Mobility in Europe : Trends, Patterns and Control”. s.8-38 <https://doi.org/10.4337/9781849802017>

Bakırtaş T, Kandemir, O (2010). “Gelişmekte Olan Ülkeler ve Beyin Göçü: Türkiye Örneği”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 18(3), 966.http://www.kefdergi.com/pdf/18_3/18_3_20.pdf(02.10.2017)

Bayraklı, C(2007). Dış Göçün Sosyo- Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutlarında (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Aydın.

Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü Ekonomik ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Göçmenler Raporu 2017
<http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.shtml> (10.04.2018).

Birleşmiş Milletler Ekonomi ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kadınların Gelişimi Bölümü:Kadınlar ve Uluslararası Göç (2004), 27.
http://www.un.org/esa/population/meetings/thirdcoord2004/P01_DAW.pdf (03.04.2018)

Bodvarsson Ö, Van Der Berg H (2009). The Economics of Immigration: Theory and Policy. s.1-428 Springer Berlin Heidelberg. <https://doi.org/10.1007/978-3-540-77796-0>

Bretell C, Hollifield J (2015). Migration Theory : Talking across Dicipines, s.1-22<https://estvitalesydemografia.files.wordpress.com/2013/04/introduccic3b3n-migration-theory-talking-across-disciplines.pdf>

Bozdağ, EG VE Atan M(2009). Avrupa Ülkelerine Göç Eden Türk İşçilerin İktisadi Etkinliğe Katkısı. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(1), 164

Cai R, Feng S, Oppenheimer M ve Pytlikova M (2016). “Climate Variability and International Migration: The Importance of Agricultural Linkage. Environmental Economics and Management Dergisi, 79(136-137).<https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>

Castles S, Miller MJ (2009). The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World, s. 95-128

Çiçekli B(2013). Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü, 39-40

Çağlayan S(2006).Göç Kuramları ve Göçmen İlişkisi.Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,17(69,71,72,75,76,77,80,82).

Çelik F(2006). İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi.Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27(150-151-152-153-155)

Danış AD(2004). “ Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye”. Birikim Dergisi, 184(1-2).

Delovarova L: Kazakistan’ın Göç Sorunları :

<http://ekoavrasya.net/duyuru.aspx?did=63&Pid=10&Lang=TR> (16.04.2018)

Euronews,<http://tr.euronews.com/2017/02/20/guney-sudan-kitlik-ve-siddetle-ic-ice-yasayan-ulke> (12.04.2018).

de Haas H(2009). “Migration Systems Formation and Decline. A Theoretical Inquiry into the Self-Perpetuating and Self-Undermining Dynamics of Migration Processes”, International Migration Institute Working Paper, University of Oxford, sayı : 19, Oxford.

Doğanbey, A (2015). Gelişmekte Olan Ülkelerde Petrol Fiyatlarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi. Doktora Tezi. Gebze Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.

Halliday F, Labor Migration In The Arab World <http://www.merip.org/mer/mer123/labor-migration-arab-world> (10.04.2018)

Gezgin MF (1991). “İşgücü Göçü Teorileri”, Sosyoloji Konferansları Dergisi, 23(36-37).<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuoskon/article/view/1023006702>
doi:10.18368/SK.07413

Güngör ND (2014). “ Eğitim, Küreselleşme ve Beyin Göçü” <https://stratejikoperasyon.files.wordpress.com/2014/08/eitim-kreselleme-ve-beyin-g.pdf> (11.02.2018)

GürkanM(2006). Sosyolojik Açıdan Yasadışı Göç Hareketleri. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale.

GökbayrakŞ(2008). “Uluslararası Göç ve Kalkınma Tartışmaları: Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme”. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi 63(3): 73.

Güllüpnar F(2012). “GÖÇ OLGUSUNUN EKONOMİ-POLİTİĞİ ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme.” Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 4(56,57,58,60,64).

İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı, Türkiye’de Göçmen Olmak: Göçmen İşçiler Araştırması Raporu, İstanbul, 2015, 12http://www.ikgv.org/pdf/Belgesiz_Gocmenler_Isciler_TR.pdf(11.02.2018)

Işık Ş(2009). “ Türkiye’de Eğitim Amaçlı Göçler”. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafi Bilimler Dergisi, 7(37), İzmir.www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423874703.pdf (11.02.2018)

Işıkçı Y(2017). “Türkiye’de Kamu Politikası Olarak 2000 Yılı Sonrası Uluslararası Göç Yönetiminin Analizi.” Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 13(25).

Jolls S, Reeves H(2005) : Gender and Migration. http://docs.bridge.ids.ac.uk/vfile/upload/4/document/1109/Migration_OR_English.pdf (02.04.2018)

Kobler B, Lattes P (2017) United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, International Migration Report 2017. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migration-report/docs/MigrationReport2017.pdf> (29.03.2018)

Kolukırcık S(2009). "Mülteci ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politikası Üzerine Bir Değerlendirme". Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,8(1), 2,3,15

Massey DS, Arango J, Hugo G, Kouaouci A, Pellegrino A, ve Taylor JE (1993). Theories of international migration: A review and appraisal.

Mcleman R, Smit B(2006). " Migration As An Adaptation To Climate Change", Guelph Üniversitesi Climate Change Dergisi, Coğrafya Departmanı, 76(32-33).

Mihi-Ramrez A, Kumpikaite V(2014). Economic Reason of Migration from Point of View of Students. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 109(522)

Muratoğlu G, Muratoğlu Y(2016). "1960-2010 Döneminde Türkiye'den OECD Ülkelerine Gerçekleşen Göçün Çekim Modeli ile Analizi". Ekonomik Teori ve Analiz Dergisi,1(51-69). <http://dergipark.gov.tr/beta/issue/26790/266928>

Nasırova G(2016). İş Gücü Göçü ve İktisadi Büyüme Teorisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Politikası Ana Bilim Dalı, İstanbul

OlejárováE(2007). "Labor Migration As A Socia-Economic-Phenomenon-Slovakia and The Czech Republic In A Comperative Perspective". Yüksek Lisans Tezi, Central European Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı,Budapeste.

OECD Göçmen İstatiki Verileri <http://stats.oecd.org/> (08.04.2018)

Olçay Z(2012). "Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri ". Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 99(232-233)

Özden Ç(2006). “Educated Migrants- Is The Brain Waste?”, In International Migration, Remittances and the Brain Drain. s.201. Yayınlayan: The World Bank and Palgrave Macmillan, Washington D.C.

Özcan EDE(2011).Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/45_cagdas_goc_teorileri_uzerine_bir_degerlendirme.pdf(02.10.2017)

Özdemir M(2008). Türkiye’de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Edirne.

Özerim MG(2012). “Emekli Göçleri Rotasında Türkiye: Avrupalı Emekli Göçmenlerin Türkiye’yi Tercih Etme Nedenleri ve Türkiye Algıları”. Yaşar Üniversitesi Dergisi, 28(7),3.

Özgür, O(2013). Avrupa Birliği ve Yasadışı Göçmen/Mülteci Sorunu: Sınır Güvenliği ve Türkiye’ye Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Strateji ve Stratejik Araştırmalar Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Özyakışır D(2013). “Göç ; Kuramsal ve Bölgesel Bir Uygulama”. (Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul).

Robinson W, Santos X(2014). ”Global Capitalism, Immigrant Labor and the Struggle for Justice, Class, Race and Corporate Power”. 2(3),3

Sabates-Wheeler R, Waite M(2013). Migration and Social Protection: A Concept Paper. http://www.migrationdrc.org/publications/working_papers/WP-T2.pdf

Sağlam S(2006).“Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme” Türkiyat Araştırmaları, 5, 34-44

Sinha VNP, Atallah MD(1987).Immigration -An Interdisciplinary Approach Statement on Signing the Immigration Reform, (İlk Basım), Delhi: Seema Publications. s.5,23

Steinbock, DJ (1998): “Interpreting The Refugee Definition”, Ucla Law Review, 45(733-816).

Südaş S, Mutluer M(2010). “Daha İyi Bir Hayata Doğru: Yaşam Biçimi Göçü”. Ege Coğrafyası Dergisi, 19(1), 36,37,38,41.

Tekeli İ(2008). “Göç ve Ötesi”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İlhan Tekeli Toplu Eserler 3 s.28
https://www.academia.edu/33361144/Göç_ve_Ötesi_Tarih_Vakfi_Yurt_Yayınları_Ilhan_Tekeli_Toplu_Eserler.3_2008

The Statics Portal, <https://www.statista.com/statistics/263617/gross-domestic-product-gdp-growth-rate-in-india/> (17.04.2018)

Tranding Economics, <https://tradingeconomics.com/libya/gdp-constant-prices> (17.04.2018)

Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetler Müdürlüğü: Göç İstatik Raporu, Mayıs, 2017, 3 https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/88360142_goc-istatistik-raporu-mayis-2017.pdf

Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: 2016 Türkiye Göç Raporu, Nisan, 2017, 44 http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu_.pdf

Uluslararası Göç Örgütü, Dünya Göç Raporu 2018, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (26.03.2018)

UNHCR, Vatansız Kişilerin Korunmasına İlişkin El Kitabı, Cenevre, 2014, 1 http://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2017/02/handbook_on_protection_of_stateless_persons_tr.pdf

Ündücü C, Erdoğan M ve Işık Ö (2009). Avrupada Uluslararası Emeklilik Göçü ve Bütünleşme Kapsamında Yönetime Katılım Üzerine İnceleme (Costa Del Sol, Tuscany, Algarve ve Malta Örneği), Yönetim Bilimleri Dergisi 7(1), 163-164. http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/COMU/858/Cemile_Unducu_Makale.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vinokur A(2006). “Brain Migration Revisited. Globalisation, Societies and Education”, 4(1),7

Vardar N(08.09.2015).Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Arasındaki Farklar?, <https://m.bianet.org/bianet/toplum/167434-multeci-gocmen-siginmaci-arasindaki-farklar>, (15.01.18)

Wise, RD(2013). The Migration and Labor Question Today: Imperialism, Unequal Development and Forced Migration. Sayı 64/9, s.1

Yalcın C(2004). Göç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, s.22,25

YılmazA(2014).”Uluslararası Göç Çeşitleri Nedenleri ve Etkileri” Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. s.3-11.

